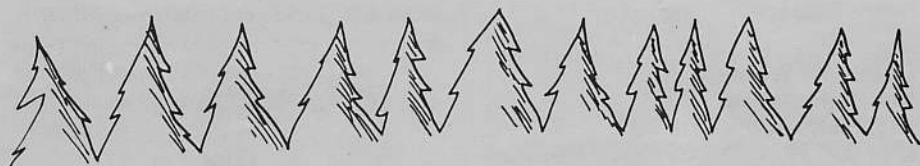

LAPINKÄVIJÄ

HSL N:o 37 4/1989

LAPINKÄVIJÄ

Helsingin Seudun Lapinkävijät ry:n (Suomen Matkailuliiton Jäsenjärjestö) jäsenlehti

nro 37 4/89 3.11.1989

Ilmestyy neljästi vuodessa: helmikuun alussa, huhtikuun puolivälissä, elokuun puolivälissä, marraskuun alussa.
Painos 2000 kpl

Jäsenmäärä 31.12.1988 1079 henkilöä
suorajäseniä 13 henkilöä

Vastaava toimittaja:

Raija Hentman, V linja 18 B 17, 00530 Helsinki. puh. k. 718 768 t. ti, ke, pe 135 5782

Muu toimituskunta:

Marja Hynninen

Heli Laakso Marketta Tanskanen

Kuvittajat: Heli Laakso, Tei Laine,
valokuvaaja Sakari Palo

Ilmoitushinnat: aukeama 1300 mk
1/1 sivu 700 mk
1/2 sivu 400 mk
1/4 sivu 250 mk.

Hankkiessaan ilmoituksia, jäsenet saavat 20 % provisiota hinnoista.

Painopaikka: Painonikkarit, Helsinki 1989

Aineisto seuraavaan lehteen vastaavalle toimittajalle 9.1.1990 mennessä.

Puheenjohtaja: Clas-Henrik Moring
Näyttelijäntie 4 A 23, 00400 Helsinki
puh. k. 577 004, kesäasunto 597 397.

Varapuheenjohtaja: Arto Alanko, Heinikkokuja 2, 01350 Vantaa, puh. k. 832 105

Rahastonhoitaja: Maija Stykki,
Hiiirakkokuja 3 A 23, 01200 Vantaa, puh. k. 876 4391, t. 129 61.

Sihteeri: Sirkka Halén, Viherlaaksonranta 3-5 A 9, 02710 Espoo puh. k. 597 628.

HSL:n postisiirtotili 1196 60-9

Karkakaivon isäntä: Kalevi Koski,
puh. k. 912-810 79.

Talkoopäällikkö: Uljas Pernu,
puh. k. 298 8747, t. 297 8563.

Kajakaivon avaimen saa Matkailuliiton matkatoimistosta, Mikonkatu 25
klo 9.00 - 17.00, ma-pe.

Yhdyshenkilönä Suomen Matkailuliiton sa on Johanna Ullakko. Hän hoitaa myös **osoitteenmuutokset ja jäsenasiat**. SML puh. 170 868.

SISÄLLYS

Pääkirjoitus.....	3	Kirjareppu	23
Toimintaa	4	Kilimanjaron ensinousut	24
Loma	7	Haluatko Nuuksion tarkkailijaksi ..	27
Pj:n puheenvuoro	10	Runoreppu	28
Menneitä	11	Sarek	28
Kota nousi Kukasjärvelle	14	Niestäsäkki	30
Mistä Varangin niemimaa siirtyi nykyiselle paikalleen	17	Lapin muurahaisia ja muurahaisten munittamista	32
Ensiapuasiaa	19	Retkeily Ruotsissa	34
Kalavaellus	20	Rinkan pohjalta	37
Tietoaivi	22		

P KIRJOITUS

Leikinpäiten on joskus suunniteltu jos jonkinlaisia vempaimia, joilla matka taittuisi rinkka selässä nopeasti ja kevyesti. Eihän niistä ole tosissaan puhuttu, sillä ruumiillisen ponnistelun mielihyväähän ei voita edes 200 gramman levy Fazerin sinistä.

Mutta kun miettii lähemmin asioita, Joutuukin toteamaan, että liikuntaa, ei vaan siis liikkumista paikasta toiseen "helpottamaan" on kehitetty jos jonkin näköisiä koneita. Se on välineellistetty. 60-luvulla tulivat moottorikelkat. Ne muuttivat etenkin pohjoisen ihmisten elämäntapaa rajusti. Nyt niillä pääsevät kaikki haluavat tavaroineen helposti paikasta toiseen.

Sitten tulivat maastopyörät ja mönkijät. Enää ei ole kesämaillakaan läheskään entisen lailla kulkukelvottomia maita - kone vie. Ja vähän pienempiä tarpeita varten tulivat monivaihteiset maastopyörät, joita eivät tavallisten fillareiden maastovaateet rajoita.

Kaikilla näillä ihmiset siirtyvät romppeineen jalkamiestä helpommin lammensilmältä toiselle, tunturilta tunturille ja polunmutkasta seuraavaan.

Mitä jää kun tuollainen kulkuneuvo on hurautanut ohitse? Vauhtiviiva ilmaan, polttoaineen katku, katkenneita oksia, jäkälikkoon kuopaistu ura. Helposti tuotujen tavaroiden tähteet.

Välineellistetty liikkuminen saa meidät luulemaan, että luonto on meidän, tulla ja mennä. Jos me luulemme niin, niin mitä uskovatkaan tulevat sukupolvet.

Kuka opettaisi pärinäväen kuuntelemaan hiljaisuuden ääniä, vauhdilla kiitävät katsomaan kauan pientä yksityiskohtaa luonnon taulussa ja tajuamaan oma vähäinen nurkkamme niissä kehyksissä.

Raila Hentman

TOIMINTAA

MARRASKUU

13.11. ma

KAAMOSKÄVELY LUUKIN KUUTAMOSSA

Kävellessä Luukin kauniilla soilla ja muuallakin on odotettavissa upea kuutamo tai hiljalleen leijaileva ensilumi. Mukaan pääset bussilla 345, joka lähtee laiturista 43 kello 17.45. Pois jäädään Kaitalammen pysäkillä. Autolla tulijoiden tulee olla viimeistään 18.25 Halkolammen parkkipaikalla. *Muista taskulamppu! Vastuuhenkilönä Mirja Pirinen, puh. k. 461 610.*

16.11. to klo 18.00

YLEISÖTILAISUUS - KANSALLIS- JA LUONNONPUISTOMME

Kaisaniemen ala-aste, Puutarhakatu 1, ylin krs

Mitä oikein tiedät monista kansallis- ja luonnonpuistoistamme. Monessako niistä olet käynyt. Nojatuoliiretkellä on opas ympäristöministeriöstä.

25.11. la klo 18.00

PIKKUJOULUPIPPALOT

Pääkaupunkiseudun ammatillinen kurssikeskus, Konalankuja 1-3.

Älä anna paikan nimen hämätä. *Tiedossa on mukava ilta, mukavassa seurassa.*

Ohjelmaa on, tottakai ja tällä kertaa syödään kunnon jouluruokaa. *Illalliskortti maksaa 120 mk.* Musiikki soi ja liikettä riittää parketilla. *Ilmoittautumiset Suomen Matkailuliittoon Johanna Ullakolle, puh. 170 868 viimeistään perjantaina 17.11.*

Ja ystävät mukaan tutustumaan tonttuiluihin.

JOULUKUU

6.12. ke

ITSENÄISYYSPÄIVÄN KÄVELY

Kävelyn perinteisiin kuuluu, että matkaan lähdetään tuossa kymmenen jälkeen Karjakaivon aamuauton saavuttua oli sää kuin sää. Sauna kruunaa päivän, joten siihenkin on hyvä varautua nälän ja sään oikkujen lisäksi.

Vastuuhenkilönä Kalevi Koski, puh. k. 912-810 79.

9.12. la

PUURONSÖNTITALKOOT KARJAKAIVOLLA

Talkooväen ansaittu herkutteluhetki vietetään saunapuhtaina kynttilöitten loisteesa. Saakohan Kale taaskin mantelin?

Vastuuhenkilönä Uljas Pernu, puh. t. 297 8563 (vuorotyö)

TAMMI - HELMIKUU

3.1.1990 ke klo 18.00 KERHOILTA

- MENNEEN VUODEN KUVASATO

Kaisaniemen ala-aste, Puutarhakatu 1.

Täällä olisi tarkoitus nähdä mitä oikein vuoden mittaan on tapahtunut talkoissa, viikonloppuvaelluksilla, kävelyretkillä ja muissa tapahtumissa. Lapista ja muualta-

kin olisi mukava nähdä parhaiden kuvien tiivistelmiä. Ilmoita esitettävistä kuvistasi, filmeistäsi ym. Anja Poutiaiselle, puh. k. 557 437, jotta hän voi suunnitella niille esitysjärjestyksen.

11.1.1990 to

TÄYDENKUUN HIIHTO VANTAALLA

Parhaimmillaan on tarjolla unenomaisia tunnelmia ja elämyksellinen iltahetki. Hiih-toretelle lähdetään Helsingistä klo 19.00 bussilla 484 laiturista 46. Omalla autolla tulevat jättävät ne Aulis Boströmin pihaan Vantaankoskella viimeistään klo 19.15

ja jatkavat vielä samalla bussilla pohjoisnavan suuntaan. Ota mukaan säähän sopiva vaatetus, suksin-tavälineet ja kuumaa juomaa termariin. Lumen mahdollinen puute ei peruuta retkeä, muuttaa vain sen luonnetta. Vastuuhenkilö Aulis Boström, puh. k. 893 219. Lisätietoja antaa myös Anja Sintonen. puh. k. 676 039.

20.1.1990 la PUUTALKOOT KARJAKAIVOLLA

Sauna ja kamiinat tarvitsevat tulenruokaa, jota vedetään ahkioilla liiteriin. Talkoos-
rokka ravitsee ja sauna puhdistaa hikisen kropan. Mitäpä muuta olisi tarvis.
Vastuuhenkilönä Tarja Ikonen, puh. t. 402 6332

21.1.1990 su UMPIHANKIHIHTO

Lumen pölyämisestä ei uskalla puhua mitään, mutta liikkeelle *lähdetään Karja-
kaivolta joka tapauksessa Kalen mukana klo 11*. Ehdit siis aamuautolla. Tiedossa
on mukava ulkoilupäivä. **Vastuuhenkilönä Kalevi Koski**, puh k. 912-810 79.

7.2.1990 ke klo 18.00 KERHOILTA - NORJAN TUNTURIALUEET

Kaisaniemen ala-aste, Puutarhakatu 1.

Norja on kirjottu toinen toistaan komeimmilla kulkumailla ja maisemilla etelästä
pohjoiseen. **Kalevi Salra**, joka on tehnyt Ruotsin ja Norjan retkeilyreiteistä SML:n
julkaiseman oppaan, jakaa tietojaan kuvin höystettynä.

10.-11.2.1990 la-su LAAVUVAELLUS ELISAAREEN

Tässä vaiheessa ollan jo kevättä kohti menossa. Jollei pakkasherra temppuille
lähdetään Elisaareen, jonne pystytetään leiri. Sieltä käsin käydään lauantaina ja
sunnuntaina hiihtelemässä. Meren jäällä voi käydä kylmä viima, joten mukaan on
syytä varata ruoan ja normaalin retkivarustuksen lisäksi tarpeeksi lämmintä vaatetta. *Puuttuvia varus-
teita voi kysellä ilmoittautuessaan joko Sakari Palolle*, puh k. 874 5880 tai *Anja Sintoselle* puh. k. 676
039 viimeistään 7.2.90. *Matkaan lähdetään klo 8* Postitalon edestä henkilöautoilla, joten kerro ilmoittau-
tuessasi myös mahtuisiko sinun autoosi vielä joku kyyditön.

TULEVIA

- 3.3.90 la **HYÖTYLIIKUNTAA KARJAKAIVOLLA** puuahkioita kiskoen
- 4.3.90 su **LATUSUUNNISTUS KARJAKAIVOLLE**, jottei eksyisi sitten Lapissa
- 7.3.90 ke **KEVÄTKOKOUS JA KERHOILTA**- retkeilyn fysiologiaa ja ilmaiset pullakahvit
- 18.3.90 su **SAARISTOHIHTO PELLINGISSÄ**, jos vaikka kevätaurinko paistaisi!

LOMA

IIIHTOVAELLUS HALTIN MAASTOON

25.-30.3.90 (VKO 13)

Vaellus tehdään puuttomalla tunturialueella, missä tuulensuojan tarjoaa tunturinrinne, telta tai kämpän seinusta, teltaa ja/tai kämpävaelluksena riippuen vaeltajien mieltymyksistä eri asumismuotoihin. Osanottajilla on siis mahdollisuus vaikuttaa majoitteiden valintaan.

Reitti on pääpiirteittäin Kilpisjärvi-Terbmis-Mee-ko-Pitsus-Lossu-Saarijärvi-Kilpisjärvi. Tarkempi reitti sovitaan ennakkopalaverissa helmi-maaliskuussa. Haltin huipulla käydään, jos joku osanottajista sitä haluaa ja sää sen sallii.

Matkan hinta on noin 1200 mk riippuen majoituksesta. Vaellukselle otetaan 8 henkeä ilmoittautumisjärjestyksessä. Ilmoittautuminen Mauri Terholle.

Ennakkomaksu 700 mk on maksettava viimeistään 1.2.90. Loppusumma 15.3.90. Hintaan

sisältyvät edestakaiset matkat Helsinki-Rovaniemi junalla makuuvaunussa, Rovaniemi-Kilpisjärvi bussilla (paikkalippu), majoitus ja aamiaisen mennentullen Saananmajalla Kilpisjärvellä sekä sauna reissun päätyttyä.

Matka alkaa Helsingin rautatieasemalta **23.3.** ja päättyy samaan paikkaan 1.4. Retkiruuat ja varusteet eivät kuulu hintaan. Puuttuvia varusteita yritetään mahdollisuuksien mukaan hankkia lainaksi.

Ennakkopalaverissa jakaudutaan kolmen hengen ruokaryhmiin, jotka keskuudessaan päättävät, mitä syövät ja hankkivat ruuan itse.

Tarkempia tietoja seuraavissa lehdissä tai suoraan Mauri Terholta, kotipuh. 563 5903 (parhaiten iltaisin aina puoleen yönön) ja työ puh. 567 2631 (ma, ti ja to).

YLLÄKSEN IIIHTOVIKKO 31.3.-7.4.1990

Ylläksen maisemat kutsuvat taas keväällä hiihdon ja laskettelun harrastajia Kalen perinteikkäälle hiihtoviikolle.

Hinta majoituksesta riippuen joko 1850 mk, 2000 mk tai 2100 mk. Majoitus 2 ja 3-hengen huoneissa. Hinta sisältää junamatkat makuupaikoineen, bussikuljetukset perillä, täysihoidon, saunan joka päivä sekä ohjaajan palvelut.

Ilmoittautumiset Kalevi Koskelle, puh. k. 912-810 79, t. klo 11.30-12.00 90-218 0249 viimeistään **5.1.90 mennessä**. **Ennakkomaksu 500 mk** on maksettava 10.1.90 mennessä HSL:n tilille

PSP 888 88-03173662 ja loppuerä 24.2.90 samalle tilille.

Matkan ennakkoon varanneiden tulee varmistaa osanottonsa 15.10.89 mennessä. Paikkoja on 30.

Lähtö Helsingistä **30.3.90** klo 20.25 Kolariin menevällä junalla ja paluu Helsinkiin 8.4.90 noin klo 8.50.

Peruutusehdot jäljempänä. Hinnat perustuvat kesäkuun -89 tietoihin, joten muutokset ovat mahdollisia.

PILKKIVAELLUS POHJOIS-NORJAN RAUTUVESILLE 12.-20.4.1990

Kevätauringon paahtaessa nahkaa kymmenellä osallistujalla on mahdollisuus opiskella Tero Ronkaisen opastuksella pilkkimisen saloja Utsjoen pohjoispuolisilla Norjan alueilla.

Kilometrejä ei paljon kerry, mutta kalaa toivottavasti Baisjavrista ja Miennajärvistä sitä enemmän.

Vaelluksella majoitutaan teltoissa ja varusteiden kuivatukseen tarjoutuu tilaisuus turvekammeissa. Vaelluksen hinta on n. 1200-1300 mk sisältäen junamatkat makuupaikkoineen, linja-

automatkoineen, taksikyyteineen sekä yöpymisen mennen tullen ja päätössauan. Retkimuonat eivät sisälly hintaan.

Ennakkomaksu 500 mk suoritetaan 21.2.90 mennessä HSL:n tilille PSP 888 888-03 173662 ja loput 22.3.90. Rajanylitys- ja kalastuslupien hankkimisen vuoksi **Ilmoittautumiset viimeistään 21.2.1990 Raija Hentmanille**, puh k. 718 768, t. 135 5782 ti, ke ja to.

Lähtö on Kiirastorstaina ja paluu seuraavan viikon lauantaia.

JUHANNUSVAELLUS PAISTUNTUREILLE 22.-30.6.90

Aurinko paistaa Paistunturien ylänkömaille yötä päivää, tunturikoivut viheriöivät ja jängät kihisevät elämää. Voisiko olla muuta mukavampaa kuin viettä Juhannusta Luomusjärvillä, mistä tarunkaanan maailman luominen aloitettiin.

Lähtö tapahtuu Helsingistä torstaina 21.6. klo 22.00 ja paluu Helsinkiin 1.7.90 klo 8.55. *Mukaan mahtuu vain 8 henkeä.* Matkan hinta on noin 1150 mk, joka sisältää matkat, majoituksen perillä ja saunan sekä opastuksen. Vaellusruoat sekä ruo-

ka majapaikassa eivät sisälly hintaan. Vaelluksella majoitutaan teltoihin.

Ilmoittautumiset 18.5.90 mennessä Kalevi Koskelle puh. t. klo 11.30-12.00 90-2180249, k. 912-810 79 tai Anja Sintoselle puh. k. 676 039.

Ennakkomaksu 550 mk 18.5.90 mennessä HSL:n tilille PSP 888 888-03173662. Lopullinen hinta selviää ennakkopalaverin jälkeen kesäkuun alussa. Ennakkopalaverista ilmoitetaan osanottajille myöhemmin.

PERUUTUSEHDOT

Jos **osanottoilmoitus peruutetaan**, ei maksettua osanottomaksua palauteta kokonaisuudessaan, vaan korvauksena kuluista peritään seuraavasti:

Peruuttamisaika

0-14 vrk ennen matkan alkua = 500 mk,
15-31 vrk ennen matkan alkua = 300 mk,
yli 31 vrk ennen matkan alkua = 100 mk.

Helsingin Seudun Lapinkävijöillä on osanottajien vähyiden tai muun ennalta arvaamattoman syyn johdosta oikeus peruuttaa lomatilaisuus 14 vrk ennen ilmoitetun tilaisuuden alkamispäivää olematta velvollinen korvauksiin. Järjestäjän peruuttaessa tilaisuuden, osanottomaksu palautetaan kokonaisuudessaan.

VAELLUS SAREKIIN 11.-25.8.90

Tämä 12 vrk kestävä vaellus laajimmalle ja vaikeakulkuisimmalle erämaa-alueelle suoritetaan ajankohtana, jolloin sulamisvedet ovat joissa matlimmillaan, hillat ovat kypsyneet ja kesä kallistuu syksyyn. Lähtö- ja paluupaikkana on Kvikkjokk. Karttana Sareks Nationalpark 1:100 000. Vaeltajat jaetaan 2-3 hengen telttakuntiin, elleivät sitä jo sopivasti ole ilmoittautuessaan.

Osanottomaksu, n. 1300 mk, sisältää kaikki matkat, leirintämaksut, päätösruokailun ja opastuksen. Helikopterin hyväksikäyttömahdollisuutta tutkitaan. Toteutuessaan se vaikuttaa jonkunver-

ran hintaan. Retkiruoat ja vakuutukset hankkii jokainen itse.

Peruutusehdot jäljempänä.

Mukaan lähtijöille pidetään suunnittelupalaveri ja diakuvailta Sarekin alueesta kesä/heinäkuun aikana.

Ilmoittautumiset ja tiedustelut **Hannu Luodolle** 30.4.90 mennessä, puh. k. 931-220 701.

Ennakkomaksu 500 mk suoritetaan HSL:n tilille PSP 888 888-03173662 31.5.90 mennessä ja loput heti suunnittelupalaverin jälkeen.

TUNTURILUUTA 8.-15.9.90

Jossain päin Lappia korjataan talteen vielä ruskavaeltajienkin roskat. Kohde ja muuut yksityiskohdat ovat vielä auki, mutta selvinnevät jo seuraava-

vassa lehdessä. Tunturiluudassa yhdistyvät huvi ja hyöty.

Roskat tänne! Leena Rantala, Raija Hentman ja Karin Sillander Tunturiluutavaelluksella v. 1984. Kuva: Aulis Boström

MUIDEN YHDISTYSTEN VAELLUKSET

13-20.1.90 Kaamosmatka Kilpisjärvelle. Hotellimajoitus puolihoitossa 1000 mk. Hinta sisältää linja-autokuljetukset. Varaukset 10.12.-89 mennessä Etelä-Hämeen Matkailuyhdistyksen Lapinkävijäkerho, Pentti Roine, puh. 917-712 997.

24.2.-2.3.90 Hiihtolomaviikko Olostunturilla. Matkan hinnat majoituksesta ja iästä riippuen 940-1790 mk sisältäen linja-autokuljetuksen. Tiedustelut: Kiehiset, Raija Tolvanen puh. t.

941-624 001, k. 941-642 772 ja Raimo Vuoristo puh. t. 941-676 244.

17-24.3.90 Hiihtomatka Kilpisjärvelle. Hotellimajoitus puolihoitossa+retkievää. Bussikuljetus. Hinta 1480 mk, lapset alle 14 v. 1130 mk. Varaukset 31.10.89 mennessä Etelä-Hämeen Matkailuyhdistyksen Lapinkävijäkerho, Pertti Roine.

31.3.-7.4.90 Perinteinen hiihtoviikko Kilpisjärvelä. Majoitus Kilpisjärven Matkailuhotellissa. Matkan hinnat 1080-1940 mk sisältää linja-autokuljetukset. Tiedustelut: Kiehiset, Aimo Hakola puh. t. 945-29111, k. 945-73369.

5-12.5.90 Toukokuun Aurinkohiihtoviikko Kilpisjärvellä. Muut tiedot kuten edellä. Kiehiset.

Pj:n puheenvuoro

Oli ilo huomata SML:n järjestöpäivillä Vääksyssä, että retkeilijät huomioitiin jonkin verran paremmin kuin ennen. Matkailuliittoon kuuluu n. 36 000 henkilöjäsentä ja jäsenyhdistyksiä on 60. Aritmeettinen keskiarvo antaa tulokseksi 600 jäsenä/yhdistys.

Jotkut yhdistykset ovat meidän mittapuumme mukaan suuria, jotkut taas vain 25-200 jäsenen yhdistyksiä. Näin ollen HSL:n täytyy olla melkoinen yhdistys liitossa, onhan meitä yli 1000 ja retkeilijöitä yhteensä liki 2500. Liiton kannattaisi varmaan paneutua vieläkin syvemmmästi retkeilijöiden asiaan.

Ulkoiluyhdistystoimikunnan vaalikokouksessa valittiin Pekka Narinen HSL:n edustajaksi toimikuntaan. Jäsenmäärät huomioiden olisi ehkä oikeudenmukaista, että HSL saisi toimikuntaan kaksi edustajaa. Itse olin lopullisessa erovuorossa sääntöjen mukaisten kahden vuoden kauden jälkeen.

HSL:n sääntöjen muutos on nyt hyväksytty kahdessa kokouksessa ja odottaa vain viranomaisten siunausta. Uudet säännöt sallivat yhteisöjäsenien ottamisen yhdistykseemme, mikä tuonee lisää rahaa kassamme.

Hyvää vuoden loppua! C-H.

MENNEITÄ

KESKIVIIKKOSAUNAT

keräsivät kauden aikana mukavasti osanottajia. Kymmenkunta kokoontui vielä viimeiseenkin. Öljylyhdyt ja kynttilät karkottivat liki tullutta pimeää kauemmas kiukaan huokuessa lämmintä.

KERHOILLAT

Paras ruska-aika näkyi selvästi syyskuun kerhoillan osanottajamäärässä. Kourallinen ihmisiä kokoontui ylimääräiseen vuosikokoukseen ja kuuntelemaan C-H:n Kukasjärvesittelyä.

Kaikki olivat ilmeisestikin jo palanneet Lapista lokakuussa, sillä Huipuvuoret kiinnostivat yli 40 kuulijaa. Ja arktikahan on ikuisesti yhtä kiinnostava.

ENSIAPUVAELLUKSELLE

osallistui viisi joukkuetta, mutta HSL:n joukkuetta ei ollut mukana. Lapinkävijät pitivät kyllä kaksi toimintatarttia, joilla testattiin vaellusjoukkueiden nuotionsytytystaitoa ja suolla loukkaantuneen auttamiskykyä. Hyvin olivat joukkueet läksynsä lukeet, vaikka kyseessä ei ollutkaan kilpailu. Vaellus oli kaiken kaikkiaan aika vaativa.

Lauantai-iltana Lapinkävijätkin oli kutsuttu illanviettoon. Luovutimme tilaisuudessa 30-vuotiaalle Energia-laitoksen ensiapuryhmälle lahjan. Se jäi melkein antamatta, kun odottelimme koko illan sopivaa tilaisuutta ja havahtuimme vasta sitten kun ihmiset olivat jo poistumassa.

Yksi ensiapuvaelluksen joukkueista nuotionsytytyspuuhissa. Kuva: Sakari Palo

TALKOOT JA MUUTA MUKAVAA KARJAKAIVOLLA

Karjakaivo on taas talvikunnossa ja lokakuun toisena talkoopäivänä polttopuuta halottiin ja pinottiin talvea odottamaan.

Yösuunnistuksessa täysikuu utellaisuutaan veti suunnistuksen ajaksi pilvi-verhot syrjään. Mutta ei, kukaan ei jäänyt metsään, vaikkei kaikkia rasteja löytänytkään.

SYYSVAELLUKSELLA

Evon upeita metsiä, harjuja ja aarnialueita koluttiin 35 lapinkävijän voimin. Ruska alkoi pikku hiljaa levittäytyä ja ilma oli kirpakka. Illan viileyttä lievennettiin istumalla nuo-

tion ääressä - parhaimmillaan kuusi tuntia yhtä soittoa. Siinä ajassa ehti paistua makkara ja peruna poikineen Savusaunalopetus Evon metsäopistolla ei jättänyt ketään kylmäksi eikä noetomaksi.

EA1-KURSSILTA

14 lapinkävijää sai todistuksen. OH-Jelma oli tositilvis, mutta Eila Kaitasen mukava opetus piti mielenkiintoa yllä koko pitkän illan.

Sidonta- ja lastotuuharjoitukset Karja kaivolla maastotehtävineen huipensivat tiukan viikon. Eiköhän taas ole lisää 14 ihmistä, jotka eivät vain seiso päivittelemässä tai pyörrä pakoona, vaan tekevät parhaansa lähimmäistensä auttamiseksi.

Kalevi Koski (vas.) ja Anja Sintonen ovat juuri luovuttaneet lahjataulun Energialaitoksen ensiapukerhon edustajille. Heikki Laiholla on taulu kädessään ja oikealla puolella katselee Kauko Köykkäri. Kuva: Sakari Palo

Ajattele tulevaisuuteen!

Yhdyspankki auttaa sinua
saavuttamaan tavoitteesi.

YHDYSPANKKI

Kota nousi Kukasjärvelle

PAIKALLE

22.7. alkoi iltapäivällä kuulua melkoinen ryminä Pyhäjärveltä Kukasjärven päähän. Lapinkävijät siellä kantoivat rinkkoja, työkalupakkeja, kattoikkunoita ja kaminanaluspeltejä. Kaikki ihan tarpeellisia tavaroita metsässä; ainakin jos aikomuksena on rakentaa sinne kota. Kukasjärven eteläpäästä tavarat soudettiin tai melottiin kanootilla Matkailuliiton mökin eteen, josta ne kannettiin rakennuspaikalle. Tervetuliaiskahvilla laskimme, että paikalle oli saapunut 13 toinen toistaan innokkaampia rakentajia. Jotenkin saimme pidettyä näppimme erossa rakentamisesta ensimmäisenä iltana, mutta ihan pikkuisen piti koskea hirsii ja suunnitella, miten työt huomenna aloitettaisiin. Onneksi Pääsiäisenä kuljetetut puutavarat olivat talvehtineet hyvin ja kaikki oli kunnossa.

Teltoja pystyttäessämme Karin huomasi vanhassa rauniokasassa kyykkäärmeen. Emme sitä heti uskoneet, mutta kun Karin vain topakasti osoitti kasaa, oli pakko mennä katsomaan. Kyy siellä tosiaan oli ja iso. Se pelästyi kuitenkin moista ihmismäärää, eikä siitä tämän jälkeen ollut haittaa. Uti ei halunnut erottaa työtä ja vapaa-aikaa, eikä ainakaan myöhästyä huomisen aloituksesta, joten hän pystytti laavun 5 metrin päähän rakennuksen pystytyspaikasta. Varmistaaksemme myös rentoutushetket, testasimme Matkailuliiton saunan ja totesimme sen käyttökelpoiseksi.

MUISTA PYHITTÄÄ LEPOPÄIVÄ

23.7. Sunnuntai sarasti kauniina ja helteisenä. Kaikki vatkaillivat vimmattua vauhtia puuronsa, sillä aloitusaika oli niinkin epämääräinen kuin ennen puolta yhdeksää. Toden totta kello kahdeksan jälkeen alkoi pauke kuulu. Kyseessä olivat kuitenkin harjoituslyönnit, sillä ensin piti saada

kulmat yhtä korkealle vesiletkun avulla. Jokaiseen kulmaan tuli kivi ja litteitä kiviä haettiin rannasta ja metsästä kivijalkaa varten. Kun kulmat olivat yhtä korkealla ja kehikko 90 asteen kulmassa, alettiin latoa valmiiksi koverrettuja ja sovitettuja hirsii päällekkäin. Ne sopivat täälläkin toisiinsa eikä kestänyt kauaa, kun kaikki olivat päällekkäin ja akryyilivillat välissä. Vähän jälkeen puolenpäivän oli juhllallinen tilaisuus eli harjannostajaiset. Kattokehikko nostettiin kulumista kiinni hirsii. Taapahtumaa juhlistettiin tarttumalla vasaraan tiukemmalla otteella ja paukuttamalla kiihkeämmällä tahdilla kattokehikon lautoihin.

Ruuan jälkeen Utille tuli jostain syystä mieleen, että olisi kiva saada hyyskä lähemmäksi kotaa kuin Matkailuliiton 400 metrin päässä oleva. Niin vastuullisen tehtävän kuin kuopan kaivuun annettiin perinteisesti naisille. Aivan kahden metrin syvyystavoitteeseen emme päässeet, mutta 90 senttimetriä kestää jonkin aikaa täyttyä. Miehet naulasivat kahta sisälaipiota raakapontista. Sitten Aulis ja Kale jäivät sisälle aloittaakseen lattiaurakan ja me muut villoitimme kaksi laipiota ja laitoimme muovisen aluskatteen. Ehdimme lyödä muutamian laudan, kun Ristolta tuli armahtava tieto: sauna oli valmis. Pyyhkeet kainaloon ja lauteille. Mukava oli lauteilla kertoilla päivän tapahtumia ja suunnitella huomisen hommia. Jos hiki tuppasi liikaa virrata, Kukasjärvi viilensi nopeasti.

MELKOINEN MAANANTAI

24.7. Työn raskas raadanta alkoi samoihin aikoihin kuin eilenkin ja myös tänään saattoi päivän aloittaa sangen kevyellä vaatetuksella.

Porukka jakautui kahtia. Osa teki lattiaa sisällä ja osa laudoitti kattoa ulkoa. Laudoituksen päälle tuli bitumikate. Katteen kiinnityksessä pääsivät naisetkin vasaran makuun. Päivä oli niin lämmin, että musta bitumi alkoi sulaa ja päällysteeseen tuli

Pystytysporukka tosissaan. Kuva: Pekka Narinen

He pystyttivät sen: vas. takarivissä Aulis Boström, Pekka Narinen, Jorma Hyrkäs, Kalevi Koski, Risto Mantere, Mirja Pirinen, Maija Stykki, Karin Sillander, Anja Sintonen, C-H Moring, istumassa vas. Uljas Pernu, Jaana Haila ja Heikki Haila
Kuva: Pekka Narinen

helposti ruhjeita. Ulkokaton tekijät esittivätkin upeita sarjoja ergonomisesti oikeita työasentoja yrittäessään pysyä kaltevalla katolla.

Joka päivä Maija toi hyvän määrän kahvia, joka oli keitetty suurella pannulla Matkailuliiton majan kaasuliedellä. Koskaan ei tarvinnut porukkaa kahdesti kahville kutsua. Mutta vain yhteen kahvitaukoon päivässä oli varaa: muutenhan kämppä ei olisi valmistunut lainkaan. Lattialaudatkin riittivät, vaikka jossain vaiheessa niiden pelättiin loppuvan kesken. Tarkoilla laskelmilla Kale, Aulis ja Heikki saivat hienon parketin syntymään. Sisustusryhmä siirtyi lattiasta laipioon, jossa oli ovi. Kaikki tekivät töitä vielä täyttää häkää, kun Risto ilmoitti saunan olevan saunoja vailla. Mutta ihmiset eivät refleksiinomaisesti irroittaneetkaan työkaluista vaan Uti joutui takavarikoimaan vasarat, jotta saunominen päästäisiin alkamaan. Saunanlauteilla selät ilmoittelivat palaneensa päivän aikana. Ilta-uoituksen jälkeen oli ihana soudella tyynellä Kukasjärvellä ja katsella Aakenuksen heijastuvat veteen. Kaikkialla oli hiljaista.

VIRALLISUUKSIEN TIISTAI

25.7. Aamu sarasti kauniina ja kukonlaulun aikaan C-H., Maija ja Aulis lähtivät kylille. Tarkoituksenaan hakea Kittilän rakennustarkastaja katsomaan majan paikka. Sisustusporukka aloitti aamun naulailemalla viimeisen laipion. Tähän laipioon muistettiin tehdä myös reikä piipulle. Kohta kannettiininkin hellävaroen sisälle pakkasen karkoitin eli pikku Jøtylimme. Se saikin kunniapaikan kodassa eli melko keskellä lattiaa. Ulkoilmarakentajat naputtelivat bitumikatetta ja takalaipion ulkoudoista.

Pikkuhiljaa alkoi kota näyttää hienolta ja valmiilta. Jännityksellä odottelimme tarkastajaa. C-H., Maija ja Aulis tulivatkin eväskassien kanssa, mutta tarkastaja ei ollut osannut sanoa, milloin hän tulee.

Kun kaikki lauta oli suurinpiirtein käytetty, mitä kotaan kuluikin, uskalsi Uti aloittaa hyyskän koko-

amisen jäännöspaloista. Jaana oli hyvänä kaverina työssä. Alku oli aika hankalaa, kun ei ollut ihan selvyyttä, millainen hyyskästä pitäisi tulla, mutta kyllä se siitä.

Kota suojattiin Valtilla ja samalla hirret saivat kauniin vihreän sävyn. Kun ruokatauko oli lopullaan saapui rakennustarkastaja paikalle. Hänelle oli yllätys, että rakentajia oli näin paljon ja kota niinkin valmis kuin oli. Lausunnot olivat Lapinkävijän korvaa hiveleviä ja kotamme pääsi sekä alku- ja lopputarkastuksesta läpi. Kahvituksen jälkeen tarkastaja häipyikin sankoineen suolle. Ilta-päivän hommana oli kattoikkunan paikalleen laitto ja takalappeen kattaminen. ikkunasta tuli ihan näpsäkkä ja siitä tuli yllättävän paljon valoa sisälle. Kattaminen tuli viittä vaille valmiiksi, joten tuupaantuliaiset huomeniltana tuntui todennäköiseltä.

Saunan jälkeen oli suuret lettukestit. Nuotiotulen laajuus ei tahtonut riittää kuin kolme loppupannua risteili hakien lieskoja.

Tänä iltana sai päivänvalon Auloksen keksimä makkaranaulakko. Ota lauta ja vuole toinen pää teräväksi. Naulaa 2 naulaa 20 cm tyvestä vierekkäin, jos paistat useamman makkaran, naulaa nauloja ylöspäin. Paina lauta maahan ja ripusta makkarat naulojen varaan. Kohta sinulla on suus-sa sulavia loimumakkaroita.

MITÄ, JO VALMISTA!

26.7. Illalla olimme ajatelleet, että tämä päivä on lyhyt, mutta kummasti pikku näprääminen vie aikaa. Katon kulmiin tuli bituminauhut, portaat kootaan, ikkunakehikon siistiminen, sisälle hylly... Hyyskä oli vielä melko alkutekijöissään, pihan siistiminen oli oma urakkansa. Oven painoa olimme koko rakentamisen ajan kauhistelleet ja päädyimme tekemään siihen riippakeventimen.

Mitään kiirettä ei pidetty ja me naiset leivoimme aamupäiväkahville tuoreet pullat. Tyytyväisinä mutustelimme lämpimäisiä. Kota alkoi pikkukuhil-

jaa valmistua ja apumiehiä vapautui hyyskän tekoon.

Pian alkoi vatsanpohjassa kutkuttaa ajatus, että kaikki alkaa olla valmista. Ennen saunaa Heikki laati tupaantulaisohjelman. Kukaan ei saunonut pitkään, senverran kiire oli kai jokaisella ihailemaan valmista jälkeä ja aloittamaan juhlallisen osuuden.

Aloituksesta piti huolen C-H., joka kiitti läsnä- ja poissaolevia panoksestaan kodan kokoamiseen. Sitten pokahtelivat kuohuviinipullot ja joimme maljan kodalle. Siirryimme nuotiopaikalta ihan kodan eteen ja Uti C-H:n avustuksella kiinnitti kootaan nimen Goados. Tämän jälkeen Aulis aloitti yhteislaulun, jonka jälkeen siirryimme sisälle.

Mirja Pirinen

Seurasii juhlallinen tulensytytys Jetyliin. Viimeinen virallinen osuus oli ryhmäkuvien otto kodan edessä. Loppuilla oli vapaata seurustelua. Vaihdoimme mielipiteitä ja tuntemuksiamme kuluneista päivistä. Illan hieman hämärtyessä saapui nukkumatti Kukasjärvellekin. Osa rakentajista kokeili kodan hytysenpitävyyttä ja viihtyisyyttä. Makeasti nukutti.

SINNE VAIN

Jokaisen Lapinkävijän oma kota odottaa nyt siis käyttäjiä Kukasjärven rannalla. Vaelluskohteena sekä talvella että kesällä seutu on mitä parhain. Harrastaa voit myös kalastusta, lakkojen poimintaa ym. Kaikki vain seutuun ja kotaan tutustu-
maan.

Mistä Varangin niemimaa siirtyi nykyiselle paikalleen

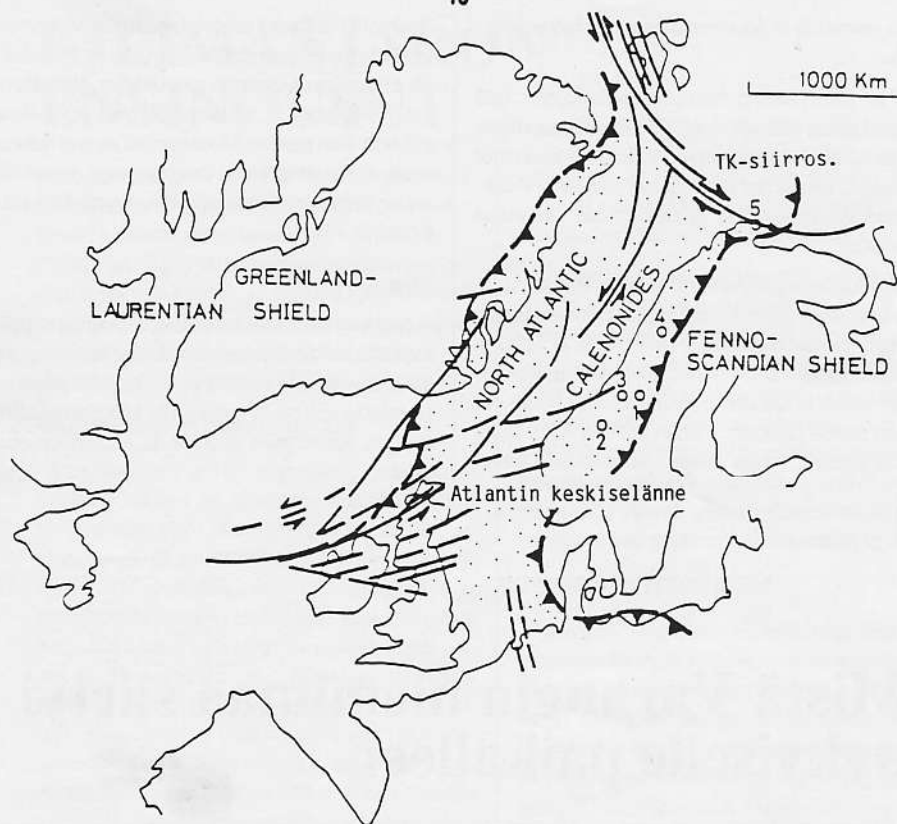
Monen lapinkävijät ovat varmasti käyneet Varangin niemellä Jäämeren rannalla. Mutta kuinka moni heistä on tullut ajatelleeksi astuneensa "rajan yli"? Tämä raja on siirros, jonka geologit tuntevat nimellä Trollfjord-Komagelv siirros (TK-siirros). Mitä se sitten merkitsee? Sitä, että Varangin niemimaa ei aina ole ollut siinä, missä se on nyt.

Mistä niemimaa on nykyiselle paikalleen siirtynyt, ei ole varmaa. Asiasta on kaksi teoriaa, joita kumpaakaan ei ole kiistattomasti pystytty todistamaan. Norjalaiset tutkijat väittävät, että Varangin niemimaa olisi ollut osa Grönlannin itärannikkoa tai Huippuvuoria (oikeakätinen siirros=Dextral). Suomalaiset ja osa norjalaisista sekä Neuvostoliitossa tehdyt tutkimukset antavat olettaa, että niemimaa olisikin siirtynyt idästä eli olisi aikoinaan kuulunut Siperian pohjoisrannikkoon (vasenkätinen siirros=Sinistral). (Kuva 1)

Käsitykset oikeakätisestä siirroksista pohjautuvat sekä niemimaan ja mainittujen paikkojen geologisten piirteiden yhtenevyyteen että paleomagneettisiin mittauksiin. Ajatus vasenkätisestä siirroksista perustuu puhtaasti paleomagnetismiin.

Paleomagnetismi tutkii maan muinaisen magneettikentän suuruutta (intensiteetti) ja suuntaa (dekliinaatio ja inkliinaatio). Tämä magneettikenttä on mahdollista saada esiin kivinäytteistä mittaamalla ns. remanentti magnetoituma. Toisin sanoen se magnetoituma, joka kiveen on jäänyt silloin kun se on sulasta magmasta jäähtynyt kiveksi. Kun esim. radiometrisin menetelmin tämän ajan magneettikentän suunta (ja suuruus) on mahdollista tehdä havaintoja ja päätelmiä maan kuoren liikunnoista, joihin myös TK-siirros kuuluu.

Ottamalla (poraamalla) peruskalliosta tai "nyrk-

Kuva 1: Kaavakuva Pohjois-Atlantin aukeamisesta.

Viite: N. Abrahamsen 1985; Possible types of rotations and translation in Scandianavian caledonides, Journal Geodynamics.

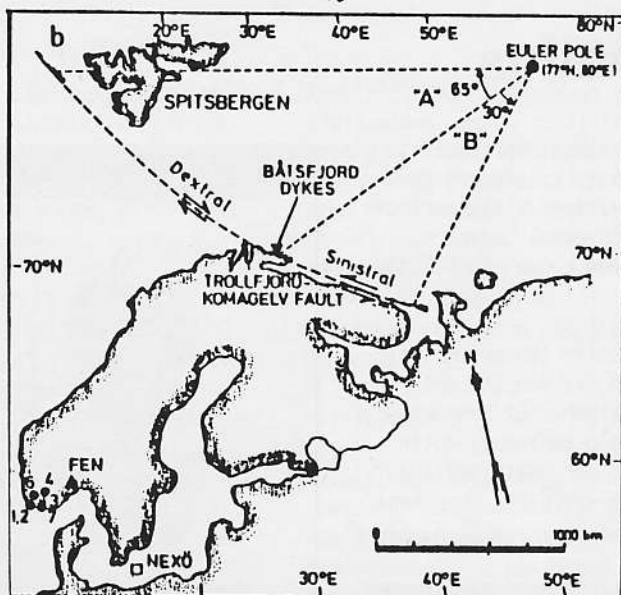
kinäytteitä") saman ikäisiä kivilähteitä, jotka ovat vanhempia kuin tutkittava siirros eripuolilta siirrosta ja vertaamalla näistä saatuja tuloksi toisiinsa on mahdollista laskea, kumpi puoli on siirtynyt ja kuinka paljon. Vertaamalla deklinaatio-poikkeamaa saadaan siirroksen suuruus asteissa ja esim. TK-siirroksen tapauksessa tiedetään, että siirroksen etelä-puoli on se, joka oli paikallaan, kun siirros on tapahtunut. Inklinaatio-vertailulla taas saadaan selville siirtymä kohtisuoraan latitudia vastaan.

TK-siirros on tapahtunut Atlantin valtameren

edeltäneen lapetus-meren sulkeutumisen aikana Devoni-kaudella (395-345 milj. vuotta). Kivilähteet, joita Suomessa on käytetty TK-siirroksen tutkimiseen ovat lähtään n. 640 milj. vuotta ja ovat poratut Ridnitshokkasta ja Båtsfjordista. Ridnitshokkasta johtui, ettei tulosta voida pitää kovinkaan varmana. Norjassa tehdyn tutkimuksen heikkoutena taas on näytteiden eri-ikäisyys (ikäero 200 milj. vuotta).

Se siis on varmaa, että Varangin niemimaa ei kuulu Fennoskandiaan, mutta mistä se on tänne tullut ei vielä ole selvillä. (Kuva 2).

Mauri Terho

Kuva 2: Paleomagneettisista mittauksista konstruoidut mallit siirroksen suunnalle ja suuruudelle. Lähde: LJ Pesonen, TH Thorsvik, SÅ Elming & Bylund 1988; Crustal evolution of Fennoscandia - paleomagnetic constraints

ENSIAPUASIAA

Selailin vanhoja "Lapinkävijöitä" ja totesin ensiapuasioiden olleen esillä jo monien vuosien ajan. Mm. vuoden 1986 kahdessa loppuvuoden numerossa oli käsitelty sairauskohtauksia. Testaapa itseäsi, muistatko mistä seuraavissa tilanteissa mahtaa olla kyse, ja mitä pitäisi tehdä ensiapumielessä.

1. Huonovointinen, oksenteleva, sekava henkilö. Hengitys syvää ja tuoksuu asetonille. Tajunta heikkenee. Aluksi punakat kasvot muuttuvat kalpeiksi?

2. Ylävatsalla tuntuva jaksottainen kipu, joka säteilee oikeaan hartiaan. Pahoinvointia ja oksentelua?

3. Kouristeleva, tajuton henkilö. Suusta tulee vaahtoa?

Vastaukset toisaalla lehdessä.

Eila Kaitanen

Kalavaellus

Saapasvarren mittaiset harjukset ja lyhyet päivämatkat, kalakeitot ja palstetut harjusfileet - eli sarjassamme kalajutut ja muut emävaleet muistelemme hieman kesän -89 kalastusvaellusta.

Kalastusvaellukselle lähtevien lapinkävijöiden määrä oli monista erisyistä Johtuen tipahtanut kahdeksaan. Enemmän oli mukaan mahtunut, mutta toki pienelläkin porukalla vaellus saatiin vedettyä - vieläpä ihan kunniakkaasti.

Heinä-elokuun vaihteeseen ajoittuneen vaelluksen näyttämönä olivat Lemmenjoen kansallispuiston kultamaat Angelista Njurgalahteen. Viikon aikana valettiin Angelin lähettäviltä Lemmenjoen Härkäkoskelle, josta jatkettiin venekyydillä ihmisten ilmoille.

Tavallisesta vaelluksesta kalastusvaellus erosi siinä, että päivämatkat jäivät erittäin lyhyiksi ja huomattava osa ajasta käytettiin kalastukseen.

HUIII KALA KIINNI

Vaelluksella pyrittiin siihen, että leppoisan retkeilyn lomassa jokainen voisi opetella kalastuksen pieniä niksejä käytännössä. Viikon varrella taidot karttuivatkin huomattavasti. Ensimmäisinä vaelluspäivinä uistimet tahtoivat lentää milloin minnekin - joskus jopa veteen saakka. Pohjatärppien takia uistimien hävikki oli suuri, mutta jokainenhan ui itse tartuttamansa vieheet...

Roope Heinosen komea saalis on koko Suomen suurimpia tänä kesänä pyydettyjä harreja. Kuva: Tero Ronkainen

Ahkera kalastus palkittiin moneen otteeseen upeiden harjusten muodossa. Vaellukselle lähtiessä aseteltiin suuria kalastuksellisia ennakkotoiveita, haaveita, unelmia.

Jo ensimmäisenä varsinaisena vaelluspäivänä eli sunnuntaina kuului jokivarresta hieman hätääntyneitä, mutta samalla iloisia huudahduksia: huii, kala kiinni.

ELÄMYKSIÄ

Viikon ainana saimme kokea todella hienoja hetkiä kalastuksen parissa. Kalatuksellisesti komein saavutus oli Heinosen Roopen narraama 49 senttinen harjus, jolla oli painoa vajaat puolittoista kiloa.

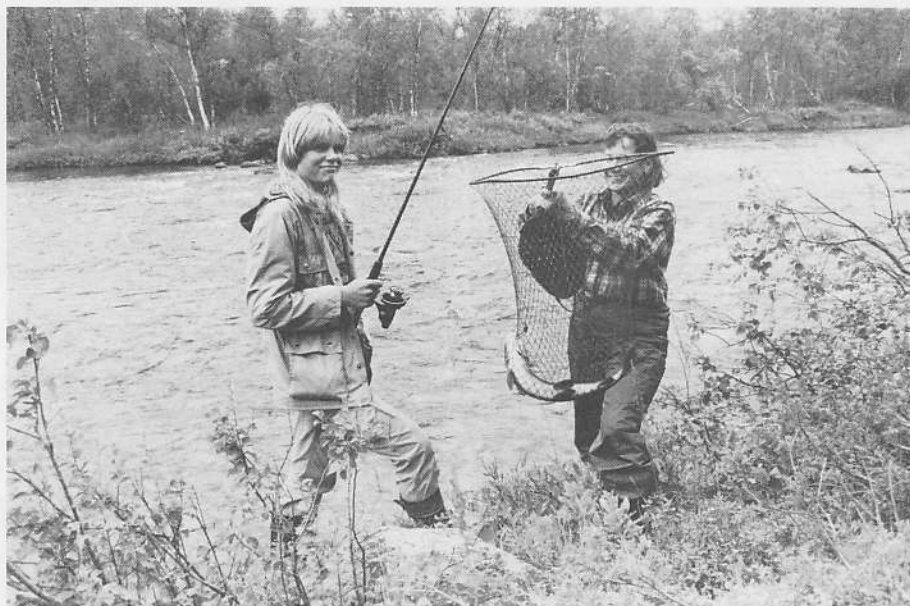
Saalista tuli sen verran runsaasti, että jo toisena vaelluspäivänä aloimme laskea pienimpiä takaisin veteen. Retkeilijän kun turha ottaa ylös kalaa, jota ei voi käyttää ravinnokseen.

Ylösotetuista valmistimme monenlaista makupalaa: harjusta paistettuna, keitettyä, graavisuolattuna jne. Vaelluksen ehdottomasti paras makunautinto oli "Birgitan parempi kalakeitto", jota ennakkoluuloisimmat eivät valitettavasti mastelleet.

Kesäen viikko Lemmenjoen kultamailla, vaeltaminen Vaskon tuntirialueen yli Lemmenjoen puolelle, päivittäiset kalastustuokiot ja leiri-istujaiset sekä erilaiset ylitykset ja pienet retket muodostivat onnistuneen kokonaisuuden. Kalaa tuli, kalastusmenetelmät kehittyivät ja into kasvoi. Tulipahan todistetuksi, että kalamies on erimies...

PÄIVÄRYTMI...

...oli koko vaelluksen ajan hyvin kalamiesmäinen. Iltapäivä, ilta ja vielä osa yöstä kulutettiin Jokivar-sia koluamalla. Aamuyöstä nukuttiin ja aamulla heräiltiin aurinkokellon mukaan. Päivän siirtymiset tehtiin keskipäivällä.

Nyt se on haavissa! Roope Heinonen ja Birgitta Sunden. Kuva: Tero Ronkainen

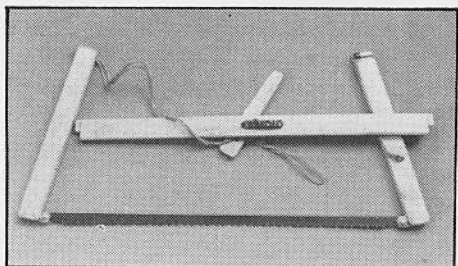
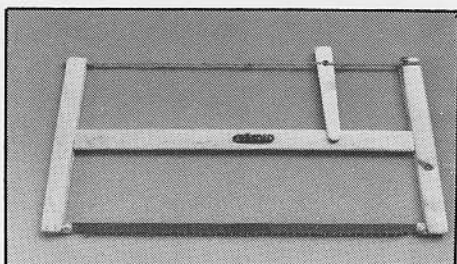
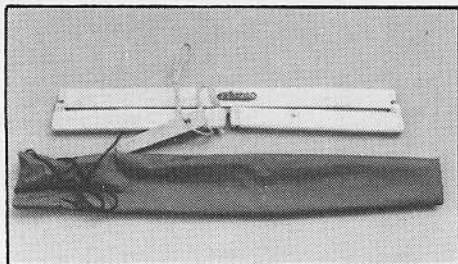
Ensimmäisinä vaelluspäivinä päivämätkat olivat vain muutamia kilometrejä. Viikon puolivälissä eli keskiviikkona suoritimme revlirin vaihdon, eli vaelimme Vaskon puolelta Ladnjoalvin ylitse Ravadajoen latvoille, kansallisuiston perusosan lähetyville. Torstaina laskeuduimme Ravadaksen vierustaa Lemmenjoelle. Viimeisen yön vietimme Härkäkoskella - kalastaen.

Tero Ronkainen

Vastaukset ensiapukysymyksiin

1. Kysymyksessä on kooma, joka johtuu liian korkeaksi kohonneesta veren sokerista. Ensiapuna on hengityksen turvaaminen ja nopea siirto sairaalaan.
2. Oireet sopivat sappikohtaukseen, joka laukeaa harvoin ilman lääkitystä.
3. Epilepsia-kohtaus. Estetään kohtauksen saattua loukkaamatta itseään, eikä jätetä yksin ennen kuin tajunta on täysin palautunut. Hampaiden väliin ei saa tunkea mitään. Sairaalahoittoa tarvitaan vain, jos kohtaus jatkuu pitkään tai siitä tulee kaksi peräkkäin.

TIETOAIVI

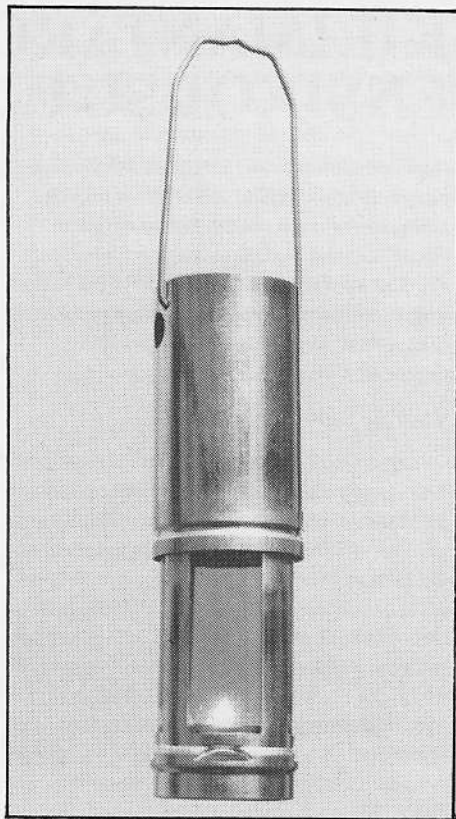
KUNNON RETKISAHA

Eräkolo Hämeenlinnassa myy näppärää ja kunnollisen kokoista retkisahaa, jolla vähän närettä järeämpikin puu katkeaa. Malliltaan se on oikein vanhanajan pokasaha. Sen saa puretuksi vähän tilaa vieväksi ja kasatuksi helposti käyttökuntoon. Mukana seuraa kuljetuspussi. Lisätietoja saa Eräkolo Ky:stä, Kasarminkatu 1, 13100 Hämeenlinna, puh 917-68 162.

TELTTALYHTY

Trangian valmistama telttalyhty on turvallinen tunnelmavalaisin. Lyhty-osa ja suojakuori menevät sisäkkäin, joten se ei vie rinkassa tai ahkiossa paljon tilaa. Valaisin toimii vain ripustettuna. Sisälle laitetaan tulkukynttilä, joten lyhty ei valaise kovin tehokkaasti, etenköön kun suojakalvo on oranssin värinen. Mutta valo on tunnelmallista ja riittää hyvin telttatoimiin, jotka eivät vaadi tarkkuutta.

RH

Kirjareppu

JÄÄVUORIA NÄKYVISSÄ

Pertti Forss, Auvo Finne, 1989 Suomen luonnonsuojeluliitto ry.

Vaellusretki Grönlantiin kokeneitten kulkijoiden silmin. Julkaisu on kirjoitettu päiväkirjatyyliin ja on sen lisäksi melkoinen tietopaketti matkakohteesta.

Retkelle osallistui 21 henkilöä ja se toteutettiin Suomen luonnonsuojeluliiton jäsenmatkana.

SUURPYYTÄJÄ

Märta Tikkanen, 1989 Tammi, suom. Raija Jännicke

Teoksessa kirjailija on kertonut matkastaan Grönlantiin ja sen ihmisistä omilla nimillä.

Teos on ilmestynyt myös ruotsinkielisenä nimellä: Storfångaren ja sen kustantaja on Söderström & Co.

KILIMANJARON ENSINOUSUT

Retkeily muuallakin kuin Lapissa kiinnostaa yhä useampia lapinkävijöitä, joista monet ovat ulottaneet matkansa jo salaperäiseen Afrikkaan.

Pentti Vuolinka, yksi perustajajäsenistämme on kiertänyt vaelluksillaan ja retkillään ympäri maailmaa tutustuen mm. Kilimanjeroon, jonka valloittamisesta on tätä nykyä tullut jokaturistin vaimoainioetus.

Vuorikiipeilyn alkuvaiheista

Vuorikiipeilyä alettiin harrastaa varsinaisesti 1700-luvulla alpeilla. Useimmat huiput saavutettiin jo tällöin. Mont Blanc (4807 m) 1786, Grossglockner (3798 m) 1800 jne. Varusteet olivat nykymielessä alkeellisia, samoin tekniikka. Yritykset olivat paljolti luonnon tutkimista. Huipulle pyrittiin helpointa tietä, mutta onnettomuuksia oli silti paljon. Ajan mukana tekniikka, varusteet yms. kehittyivät, ja etsittiin yhä vaikeampia kohteita ja reittejä. Matterhornille tehtiin ensinousu 1865. Ensimmäinen yli 8000 m korkea huippu, Himalajan Annapurna, saavutettiin 1950 ja Mount Everest 1953. Kilimanjarolle suoritettiin ensinousu 6.10.1889, siis sata vuotta sitten.

Kilimanjaro

Kilimanjaro on Afrikan korkein vuori. Se sijaitsee Tansaniassa noin 300 km päiväntasaajalta etelään. Se on tulivuori, jonka muoto on muuttunut useasti purkauksen seurauksena. Se ei ole vielä kukaan "kuollut", höyryä tulee yläkraaterista ja jäätiköt pienenevät ja aikanaan se taas purkautuu.

Kilimanjaron pituus on noin 90 km ja leveys 60 km. Siinä on nykyisin kolme huippua, korkein on Kibo 5895 m, Mawenzi noin 5300 m ja Shira noin 4000 m. Sen rinteillä näkyy selvästi vyöhykkeys, sademetsistä jäätiköille. Kibon ja Mawenzin

välissä on 10 km satula. Sen lakiosaa peittää suurelta osalta jäätikkö ja rinnejäätiköt ulottuvat paikoitellen 4300 metsiin eli satulaan.

Alkuasukkaat ovat antaneet Kibolle monia nimiä: Jumalan asuinsija, Valkoinen vuori, Valon vuori, Paholaisen asuinsija jne. Sen suuruudesta saa paremman käsityksen, kun ajattelee, että sen koko vastaa matkaa Helsingistä Tammisaareen. Sen suhteellinen korkeus korostuu, kun näkee sen kohoavan noin 1000 metrin ylätasangolta. Ilmastovaihteluteri korkeuksissa ja eri ilmansuunnissa ovat suuret, samoin lämpötilaerot päivän helteen ja yön pakkasen välillä.

Tansanian historiasta

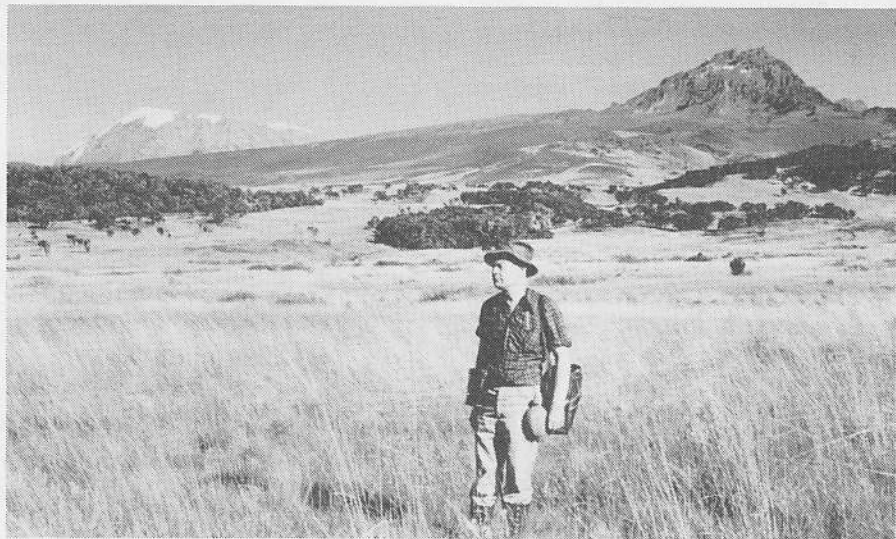
Nykyisen Tansanian alueella asui vielä viime vuosisadalla noin 120 heimoa, useimmilla oma kielensä, tapansa. Muutamia pieniä kuningaskuntia oli rannikolla, muuten elettiin heimopäällikön tai yhteisten kokousten päätösten varassa. Tämä oli yleistä mustan Afrikan alueella. Rannikolla oli arabien kauppapaikkoja. He kävivät kauppaa orjilla, norsunluulla, kullalla yms. 1500-luvulta alkaen Portugali sai laivastonsa tykkien avulla valtaa, mutta heidän vaikutuksensa ei suoranaisesti ulottunut sisämaahan.

Viime vuosisadan puolivälissä lähetyssaarnaajat alkoivat suunnata matkojaan alueen sisäosiin. Kun saksalaiset Johann Rebmann ja Ludvig Krapf ilmoittivat Kuninkaalliselle Maantieteen Yhdistykselle Lontooseen, että päiväntasaajan tienoilla on lumihuippuisia vuoria (Kilimanjaron lisäksi Mount Kenya), heitä ei uskottu. Ja kuitenkin tämä maineikas yhdistys oli silloisen maantietoa koskevan tiedon keskus. Itä-Afrikan kartassa oli valkoisia läiskä. Lähetyssaarnaajien jälkeen tulivat tutkimusmatkailijat, mm. Niilin lähteiden etsijät. Vähi-

Maja Kibon juurella. Taustalla 10 km päässä Mawenzi.

Kibon ja Mawenzin huiput sekä kirjoittaja.

tellen alettiin uskoa lumisiin vuoriin.

Siirtomaakauden alku

Vaikka eurooppalaiset olivat perustaneet kauppa-asemia rannikolle, eivät he pitkään aikaan perustaneet siirtomaita. Teollisuuden kehitys 1800-luvun loppupuoliskolla lisäsi kuitenkin raaka-ainneiden kysyntää ja kiinnostus Afrikan luonnonvaroihin lisääntyi. Samoin tarvittiin uusia markkina-alueita. Euroopan valtiot aloittivat 1880-luvulla ryntäyksen Afrikkaan, eivätkä afrikkalaiset pystyneet puolustautumaan eurooppalaisten aseylivoimaa vastaan. Saksalaisten valtauksen pohjusti Carl Peters, joka häikäilemättömästi petkutti heimopäälliköitä ja sai heidän nimiään saksankielisiin sopimuksiin, joiden pohjalla alueen hallinto siirtyi Petersin perustamalle Saksan Itä-Afrikan -yhtiölle 1884. Vastarinta kukistettiin armotta. Peters tuli tunnetuksi häikäilemättömästä julmuudesta ja maan väki antoi hänelle nimen "Verinen käsi". Petersin yhtiö ei pystynyt hoitamaan asioita, ja Saksan valtio ryhtyi hoitamaan niitä. Vastarinta jatkui, mutta se kukistettiin verisesti.

Myös Euroopan valtioiden kesken tuli kiistaa Afrikan jakamisesta. Berliinin konferenssissa 1884-85 Afrikka jaettiin. Saksalla ja Iso-Britannialla oli vielä omia kahnauksia Itä-Afrikan jakamisesta ja niistä sovittiin 1890, jolloin Saksa sai luovutettuaan alueista korvaukseksi mm. Helgolandin saaren Pohjanmeressä.

Tansanian itsenäistyttyä kysyi eräs saksalainen piispa presidentti Julius Nyerereltä, miten Tansania oli niin onnellisesti voittanut monessa muussa uudessa maassa koetut vaikeat ajat, vastasi Nyerere: "Siitä saamme kiittää saksalaisia". Piispan mielihyvä vaihtui tyrmistykseksi, kun presidentti jatkoi: "Heidän julmuutensa yhdisti meidät jo silloin".

Monin paikoin rajat vedettiin suoraviivaisesti heimoyhteyksistä tms. välittämättä. Tansanian ja Kenian rajaviiva tekee mutkan Kilimanjaron kohdalla, sillä 1886 Ison-Britannian hallitseva kunin-

gatar Viktoria luovutti Kilimanjaron alueen syntymäpäivälahjaksi tyttärensä Victorian pojalle, joka Saksan keisarina käytti nimeä Wilhelm II.

Ensimmäisen maailmansodan jälkeen suoritettiin sodassa tappion kärsineitten osalta uusi jako. Tällöin Saksan Itä-Afrikasta tuli Kansainliiton mandaattialue Ison-Britannian hallintaan. Nimekseen se sai Tanganjika. Se sai itsenäisyyden 9.12.1961. Tanganjika ja Sansibar perustivat liittovaltion 26.4.1964 ja nyt tuli nimeksi Tansania.

Kilimanjaron tutkimista

Viime vuosisadan lopulla alkoi Kilimanjarolla monipuolinen luonnontutkimus. Alue on monessa suhteessa ainutlaatuinen ja yläosat täysin luonnontilassa. Siellä kasvaa ainutkertaisia jättiläisvilakoita ja -lobelioita sekä puukanervia, jotka eivät ole samoja kuin esim. Meru ja Kenia-vuorilla. Nämä eivät ole suinkaan ainoita erikoisuuksia, joita siellä olen kuvannut. Samoin eläimistö on monipuolinen. Alue onkin nykyisin kansallispuistona. Maantieteilijät ja luonnontutkijat pyrkivät tietysti myös huipulle, vaikkei kiipeily sinänsä päämäärä ollut. Jo ensimmäiset satulalan päässeistä ovat saaneet nimiään arkistoihin. Alue on laaja, ei ollut kartoja, polkuja yms. ja lakijäättikkö vaikeapääsyinen. Kibon kartassa on monia nimettyjä jäätiköitä, kukkuloita, luolia yms., jotka kertovat uranuurtajien nimet. Osa saksalaisajan nimistä on vaihdettu.

Saksalainen maantieteilijä Hans Meyer itävaltalaisen toverinsa Ludwig Purtschellerin kanssa olivat ensimmäiset Kilimanjaron korkeimmalle nousseet. Tämä tapahtui 6.10.1889. Kilimanjarolla ja Kibolla oli nimensä, mutta Meyer halusi antaa Kilimanjaron korkeimmalle kohdalle nimen. Se oli Saksan imperiumin korkein huippu, saksalainen oli sen löytänyt, saksalainen oli sitä tutkinut ja nyt myös valloittanut. Kraaterin reuna korkein kohta nimettiin nyt keisari Wilhelmin huipuksi (Kaiser Wilhelm-Spitze).

Saksalainen varuskunnan komentaja Johannes

Kurt avasi 1898 nykyisen kiipeämisreitit jäätikön kohdalla. Lääkintäupseeri Latham löysi jäätiköltä 1898 leopardin raadon, joka oli kuivunut ja muumioitunut. Löydön varmisti pastori Reutsch, hän kävi jäätiköllä 40 kertaa. Sekä pastori että leopardi saivat paikkansa Kilimanjaron karttaan monen muun lisäksi. Tämä on ilmeisesti sama leopardi, josta Ernest Hemingway kertoo kirjassaan Kilimandsaron lumet. Kartat voivat kertoa paljon historiaa.

Nykyinen vaellusreitti

Vaellukset Kilimanjarolla vaativat lupia, paikallisia oppaita, kantajia yms. Vaellus Gillman huipulle suoritetaan viidessä päivässä, pituus on noin 110 km ja korkeusero lähtöhotellista 4180 m. Majoja on kolmessa kohdassa. Vaellus ei vaadi kiipeilyvarusteita. Vuoristotauti tai vaelluskokemuksen puute lienevät yleisimpiä syitä keskeyttämiseen liiallisen kiireen ohella. Sopeutuminen korkeuseroihin on yksilöllistä. Viiden päivän vaellus Kilimanjarolla säilyy muistoissa.

Uhuru

Pentti Vuolinka

Uhuru-huippu on Kilimanjaron korkein kohta. Vanha keisarillinen nimi poistettiin maan itsenäistyessä. Uhuru-huippu on Gillman huipun kanssa saman kraaterin reunalla, mutta sinne on vaikeampi päästä, etäisyys 2 km ja korkeusero 215 m. Uhuru merkitsee paikallisella kielellä sanaa vapaus. Uhuru-huipulla on Julius Nyereren sanat kiveen kiinnitettynä. Nämä sanat ovat: "Me Tanganikan kansa, tahdomme sytyttää soihdun ja sijoittaa sen Kilimanjaro-vuoren huipulle, niin että se loistaa yli rajojemme, tuoden toivoa sinne, missä vallitsee epätoivo, rakkautta sinne, missä vallitsee viha, ja arvokkuutta sinne, missä on ollut vain alistumista."

Ikivanha Lapin maaperä kätkee sisäänsä tarinoita vuosimiljoonien takaa. Tuntureiden ja tietojen, rotkojen ja hiekkakuolpunoiden synty ovat mielenkiintoisia asioita. Lapin geologiaa käsittelevän sarjamme ensimmäisessä osassa Mauri Terho paljastaa, ettei Jäämereen työntyvä Varangin niemimaa olekaan aina ollut nykyisessä paikassa.

HALUATKO NUUKSION TARKKAILIJAKSI?

Vaikka tilanne Nuuksiossa näyttää rauhoittuneen, tapahtuu siellä koko ajan. Mm. Espoossa on hakattu metsiä Orajärven ja Urjajärven kanaksella sekä Mustakorven seuduilla.

Puunkaato poikkeusluvalla tehdään ainakin vielä Kattilanjärven-Hauklammen purolehdossa.

Koko ympäristöministeriön Nuuksiotyöryhmän suojeluesitykset ovat vaarassa vesittyä. Nuuksi-on suojelu tarvitsee edelleen aktiivista suojelutyötä. Tämän edistämiseksi Uudenmaan ympä-

ristönsuojelupiiri kokoaa aihepiirien ympärille ryhmiä, jotka ottavat ajakseen erilaisia asioita liito-oravahavainnoista kaavoitustilanteen selvittämiseen.

Ota yhteyttä ryhmän vetäjään, häneltä saat tarkempia tietoja. Kaikkien ryhmien osoite on sama: Uudenmaan ympäristönsuojelupiiri, Perämiehenkatu 11 A 8, 00150 Helsinki, puh. 90-642 881. Tarkkailijoita on jo yli 300 henkeä. Lapinkävijä, tarkkaile Karjakaivolla.

Runoreppu

Etelä-Hämeen Matkailijayhdistyksen Lapinkävijäkerhon vetäjä Pentti Roine lähetti seuraavan runon, joka on syntynyt Saanajärven tuvan kuistilla 17.1.89 Saanan ollessa kaamoshämärän peitossa. Runo annettiin kiitokseksi hotellin tytöille tosihyvästä palvelusta.

Nuo prinssi sekä prinsessa,
Saana ja Malla
ovat toisiansa rakastaneet
aina taivaan alla.

Me vaeltajat uskomme,
ei kukaan tietää voisi,
vaikk' kaamosajan keskellä
heili' kirkonkellot soisi.

Kun hämäryyteen maisema niin
hienokseltaan hukkuu,
ja väki kylän hiljaisen
vain autuaana nukkuu.

Ei silloin kukaan tietää saa,
kuin toisiansa rakastaa.
Ei sitäkään jos aikain takaa
taika häipyis noidan
ja kirkonkellot kumeasti
hääät alkais' soiden.

Vaan aurinko jo esiin työntyy
tuntureiden takaa,
se armotonna tuntureille
käskyjänsä jakaa:
"Ei teille vielä urut soi,
kas kevään tuon mä esiin
ja ajatukset johdattelen
valoisihin kesiiin".
Niin jäävät jälleen yksikseen
nuo tunturimme ylväät.
Vaan arvonsa he tuntevat:
"Kas oomme Lapin pylväät."
Ei voitoksi voi sanoa
aurikomme taikaa
On kaamos meille kulkijoille
lumouksen aikaa.

SAREK

"Oon kotona taas, täällä villissä maas, missä
hirvet ja peurat ne käy." Meidän pohjolamme vil-
lein luonto löytynee - anteeksi vaan Koilliskaira -
Ruotsin Sarekista. Sarekin kansallispuisto yhdes-
sä siihen rajoittuvien Padjelantan ja Stora Sjöfal-
letin kansallispuistojen kanssa on yksi läntisen
Euroopan suurimmista yhtenäisistä erämaa-alu-
eista. Sellaisista, joissa polut eivät risteile puhe-
linkämpältä toiselle ja puupinot odota tulenteko-
paikoilla.

Sarekin jokilaaksoissa koivu- ja pajukkovyöhykkeiden suojissa kasvaa jopa pohjolan ukonhattu ja kullero. Muutoin kasvillisuus on matalaa ja alue karua avotunturia tai oikeastaan vuoristoa. Meille harvinaisista kukista siellä kasvaa m.. lapin alppiruusu, kiirunankello, lumileinikki ja jääleinikki. Vaikka karhut eivät olekaan varsinaisia tunturieläimiä, ovat ne löytäneet Sarekista oman asuinalueensa. Vaeltaja niitä silti tuskin onnistuu näkemään, sen enempiä kuin ihmispakoisia ilveksiä ja ahmoja. Taivaalla kaartelevat kotka ja tunturihaukka ovat jo suuremmalla todennäköisyydellä havaittavissa.

Sarekin pinta-ala on 197 000 ha ja parisataa sen tuntureista (vuorista) on yli 1800-metrisiä, kuusi huippua kohoa yli kahden kilometrin. Koska suh-

teelliset korkeuserot ovat suuret - joissakin jokilaaksoissa jopa 1300 m. - ovat maisemat todella jylhät. Arktisen tuntua lisäävät jäätiköt, joita niitäkin on parisataa. Jäätiköiden sulaminen ruokkii lukuisia puroja ja jokia, jyrkät rinteet vauhdittavat virtaamista ja niinpä jokien sameanvihreän veden mukana voi kuulla kivien kolisevan, joten kahluu-paikat on valittava tarkoin. Odottaminen ja lähiympäristöön tutustuminen saattaa joskus olla nopein ja turvallisin tapa ylitykseen, koska veden korkeuserot vaihtelevat sääolosuhteista riippuen jopa metrillä.

Villin luonnon henkeen kuuluu myös se, että vaeltajan on varauduttava sekä myrskyyn että sateeseen ja sumuun. Siellä on pärjättävä omilansaja kuljettava luonnon ehdoin. Palkkioksi siitä kokee kappaleen komeinta pohjolaa ja jos silmää on pienelle, voi nähdä myös sinisimmistä sinisimmän tunturikatkeron.

Leena Rantala

NIESTASÄKKI

TUHTI PERUNAKEITTO

- 1 pss kirkasta Juureskeittoa
- 1 dl kuivattuja perunasuikaleita
- ½ dl kuivattua jauhelihaa
- 2 rkl kuivattua purjoa
- 1 rkl kuivattua porkkanaa
- 1 rkl kuivattua selleriä

Liota kuivattuja aineita yhdessä pari tuntia ja lisää Juureskeittopussin sisältöön kanssa veteen. Keitä ohjeen mukaisen ajan.

Kuivattuja Juureksia saa luontais-tuotekaupoista, jollei itse halua kokeilla sitä.

SIENI-PERUNAHERKKU

- 1 pss Juustokeittoa
- 2 dl kuivattuja perunoita
- 1 dl kuivattuja suppilovahveroita
- 2 rkl kuivattua sipulia
- 100 g Juustoraastetta

Lisää liotetut kuivatut aineet keittoon. Kypsennä pussikeiton ohjeen mukaan ja lisää viimeiseksi Juustoraaste. Molemmat ohjeet ovat kahden nälkäisen.

KULKURIN KEITTOKIRJA

Toiset vain suunnittelevat, mutta Turkka Aaltonen toteuttaa. Retkeilijän ruoka-asiat on pantu SML:n julkaisemana koviin kansiin ja kuvitettu Martti Arkon piirroksin. Käsitellyt aiheet ovat:

Retkeilijän energiantarve ja retkipäivän ateriat

Ravintoaineet

Retkeilijän uudet eväät

Retkijuomat

Omatekoinen kuivamuona
 Vesi ja veden puhdistaminen
 Leirihygienia
 Tulenteko ja nuotiot
 Retkeilijän keittimet ja ruoanlaitto-
 välineet
 Kenttäkeittilä
 Savustaminen
 Leipominen retkellä
 Haudutus
 Riistan käsittely
 Muut luonnon antimet
 Yli sadasta ruokaohjeesta luulisi rakentuvan monipuolisia aterioita luke-mattomille retkille. SML:n jäsenhinta on 94 mk ja OVH 134 mk.

Edellisessä lehdessä kerroin mm. perunan kuivatuksesta. Nyt sitäkin on kokeiltu ja ranskalaisten perunoiden mallisiksi leikattuja kuivattuja suikaleita on käytetty liotettuina ruuanvalmistukseen ruskavaelluksella. Kannattaa kokeilla!

LUNTA LUVASSA!

MAHTAVAT JÄSENHINNAT

Hotelli Koli

1.10.-15.11.89 ja 17.4.-31.5.90 kahden hengen huone/vrk hintaan 195,-. Yhden hengen huone 150,-/vrk. Majoitus ja aamiainen.

Hotelli Pallas

3.2.-17.2.90 hintaan 500,-/2hh/vko/hlö

Perhetarjous

17.2.-3.3.90 hintaan 1200,-/2hh/vko/hlö
Alle 15-vuotiaat 300,-/vko yöpyessään
lisävuoteella.

Toukokuun aurinkotarjous

2.5.-8.5.90 hintaan 500,-/hh/4 vrk/hlö

Hiihtokauden huippu

17.2.-8.5.90 hintaan 1000,-/hlö/vko. Hirsiosan suihkuttomassa huoneessa.
Pallaksen hintoihin sisältyy majoitus, puolihoito ja sauna.

Hotelli Ivalo

1.10.-17.12.89 Viikonloppu pe-su hintaan 150,-/hlö/vrk. kahden hengen huoneessa. Majoitus ja aamiainen.
5.1.-25.2.90 ja 4.5.-27.5.90
Viikonloppuna pe-su huoneet PUOLEEN
HINTAAN. Majoitus ja aamiainen.

Utsjoen

Matkailuhotelli

Pitkä viikonloppu pe-ma

1.10.-17.12.89, 19.1.-12.3.90 ja 11.5.-28.5.90 hintaan 100,-/hlö/vrk kahden hengen huoneessa. Majoitus ja aamiainen.
Pitkät viikonloput voit varata lyhyemmäksiikin ajaksi.

Kilpisjärven

Matkailuhotelli

1.10.-17.12.89 hintaan 495,-/hlö/5 vrk kahden hengen huoneessa. Majoitus ja aamiainen.
12.1.-3.2.90 hintaan 500,-/hlö/vko kahden hengen huoneessa. Majoitus ja puolihoito.
Erikoisjäsenalennus hiihtoviikoilla
3.2.-24.2.90 200,-/hlö/vko.

Hotelli Hetta

1.10.-17.12.89 hintaan 700,-/hlö/vko kahden hengen huoneessa.
1.1.-3.2.90 hintaan 550,-/hlö/vko kahden hengen huoneessa. Majoitus ja puolihoito.
Erikoisjäsenalennus hiihtoviikoilla
3.2.-17.2.90 200,-/hlö/vko.

Tiedustelut ja varaukset

Mikonkatu 25 00100 Helsinki,
puh. 90-170 868

Lapin muurahaisia ja muura- haisten munittamista

Lapin muurahainen - aito lappalainen

Lapin jängillä ja tuntureilla möyrii paljon muita-
kin lajeja kuin tupsukekomuurhainen. Eräs näistä,
lapin muurahainen, on siinä mielessä eri-
koisasemassa, että sen pesiä ei ole tavattu kuin
kerran Lapin rajojen eteläpuolella; tämäkin ha-
vainto on usea vuosikymmenen takaa.

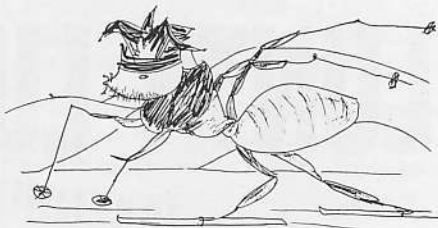
Tohtori Harry Krogerus löysi 1950-luvulla lapin
muurahaisen pesiä Pyhän Häkin kansallisuus-
tosta eli varsin lappalaisista oloista sielläkin.

Ulkonäöltään lapin muurahainen on kiiltävän-
musta ja sillä on etuselässään sojottavia karvoja.
Se muistuttaakin paljon lähisukulaistaan mustaa
muurahaista, jota taas ei Lapin maisemissa tava-
ta ollenkaan.

Orjia ja isäntiä

Eläinmaantieteen tutkijoille on tuttua, että erilai-
silla ilmastoalueilla samanlaisen elinympäristön
asuttavat toisensa korvaavat lajit. Näin myös lapin
muurahainen on ottanut "huolehtiakseen" mustan
muurahaisen lappalaisista reviereistä. Vilunarka-
na musta muurahainen on näet jäänyt asumaan
vain Kuusamon korkeudelle.

Molemmat lajit kuuluvat apumuurahaisten tai
orjamuurahaisten alasuokun. Kekomuurahais-
kuningatar ei kykene yksin perustamaan uut-
ta yhteiskuntaa, minkä vuoksi se tunkeutuu loi-
seksi apumuurahaisen pesään. Nämä ottavat ke-
komuurahaiskuningattaren hoiviinsa ja alkavat
huolehtia sen munimien jälkeläisten hoidosta.
Asiaan kuuluu, että kekomuurahaiskuningatar
tappaa ensi töikseen lapin muurahaisen kuningat-
taren, joten se tulee näiden apumuurahaisten val-
tijattareksi. Aikaa myöten lapin muurahaistyöläiset
kuolevat vanhuuttaan ja keko muuttuu puhtaaksi
tupsukekomuurahaispesäksi.

*Arkkitehti Pekka Linkolan näkemys lapin muura-
haisesta sivakoimassa umpihangessa*

Lapissa on niukasti muurahaislajeja

Maassamme tunnetaan hieman yli viisikym-
mentä muurahaislajia. Tarkka lukua ei vielä tiede-
tä, sillä viime vuosina on löydetty niitä lisää. Sen
sijaan Lapin luonnonhistoriallisista maakunnista
on tavattu vain 15:n muurahaislajin pesiä. Tässä
ei ole mitään ihmeteltävää, sillä säännön mukaan
muurahaislajien lukumäärä alenee tropiikista ark-
tisille alueille. Äärimmäisyytenä on sitten Islanti,
jossa ei ole ollenkaan muurhaisia.

Turun yliopiston biologian laitoksella työskente-
levä loismuurahaisten tutkija, tohtori Michael Saa-
risto kiinnostui 1980-luvun alkupuolella ristimään
maamme muurahaislajeja. Tämä osin siis vielä
epävirallinen nimiluettelo näyttää seuraavanlai-
selta: liuskasarviviholainen, rypäleviholainen,
hammassarviviholainen, vääräsarviviholainen,
lapin muurahainen, tupsu-musta muurahainen,
liekomuurahainen, norkomuurahainen, suuripää-
muurahainen, hevosmuurahainen, loviniskamuu-
rahainen, tupsukekomuurahainen, pohjan keko-
muurahainen, kantomuurahainen, verimuurahai-
nen

Muurahaisten munat, uudistuva luonnonvara

Perinteisinä luonnontuotteiden keruukohtana Lapissa ovat paitsi marjat myös poronjäkälä. Harvapa sen sijaan tietnee, että kekomuurahaisten kotoja, muna, kerätään edelleenkin Suomessa ulkomaille vientiin. Nekin ovat uusiutuvia luonnontuotteita ja vielä äskettäin kerääjille maksettiin kuivatuista muurahaisen munakilosta peräti 70,-. Kekoja pitää seuloa kuitenkin melkoisia määriä

ansioille päästäkseen, sillä yhdestä keosta saa kerrallaan kuivattuna vain 200 grammaa muna.

Koteloiden seuloa keoista, niiden puhdistamista juoksuttamalla hurstilla ja kuivaamista myyntiin harrastetaan sivubisneksenä lähinnä Joensuun ympäristökunnissa. Vielä 1960-70-luvuilla se oli siksi yleistä, että tuolloin vietiin vuosittain 6-7 tonnia kuivattuja muna ulkomaille, lähinnä eläintarhoihin ja rehutehtaisiin Saksaan.

Lapinkävijöitä ihmettelemässä muurahaispesää ja -polkua Rontonhorhassa kevätauelluksella 1989. Kuva: Raija Hentman

Kansantieteen ja muurahaisten yhteispeiliä

Perimätiedon mukaan kekojen munittaminen juontaa alkunsa 1700-luvulta, jolloin tsaari Pietari Suuri tarvitsi niitä runsaasti häkklintujensa ravinnoksi. Suomessa on arkistotietoja kekojen munittamisesta 1800-luvun loppupuolelta alkaen, jolloin tämä taito levisi Karjalan kannakselta länteenpäin. Kesti kuitenkin 1970-luvun lopulle saakka, ennenkuin kansantieteilijöiden kiinnostus he-

räsi tätä häviävää luonnontuotteen keruumuotoa kohtaan. Tuolloin maist. Sirpa Karjalainen laati pro gradu-tutkielmansa munien keruusta Liperissä.

Keruuta on pidetty aikojen sivu hyvin salaperäisenä puuhana ja niinpä sen piirissä on kehittynyt oma sanastonsa, ovelia menetelmiä, välineitä, taikoja ja salaista tietoa. Maist. Karjalaisen

kirjoitus osoittaa kekojen munittamisen todella monipuoliseksi kansantieteen tutkimuskohteeksi. Mutta toisaalta kerääjä-tietomiehetkään eivät sentään kaikkea tienneet muurahisista. Heille oli jäänyt arvoitukseksi, miksi vain osa muurahaisista juoksuttaa hurstilla koteiloita suojaan.

Eräs esiteollisen ajan loisteliaita tieteellisiä oivalluksia on ollut panna muurahaiset itse puhdistamaan munaseulomukset. Seulomus kaadetaan isolle hurstille, jonka liepeet on käännetty lepänoksien päälle. Muurahaistyöläiset kuljettavat kilvan kaikki kotelot auringolta piiloon noiden hurstinliepeiden alle, josta voidaan sitten puhdas nunamassa vain lapioida talteen. Keossa on kuitenkin sekä ulkotyöläisiä, jotka saalistavat yksinomaan, että sisätyöläisiä, joiden huolena on jäl-

keläisten hoito. Tämä keon perheen työjako on muniittajille ollut täysin tuntematonta. Muurahais-tutkijat taas tietävät, etteivät ulkotyöläiset koteloi-ta tyhdy kantamaan.

Ihmiset ja muurahaiset - Salomonin viisus

Tässä kaksiosaisessa kirjoituksessani olen vas-ta kerännyt kermää suuren kakun päältä. Toivon mukaan nämäkin rivit ovat herättäneet lukijoiden kiinnostuksen ja kunnioituksen metsiemme ahke-ria uurastajia kohtaan. Nykyisin pätee tuo Ison Kirjan kehoitus Salomonin suulla mennä muura-haisen tykö ja viisastua...

(Ensimmäinen osa on julkaistu Lapinkävijässä nro 3/89)

Heikki Vuorenrinne

RETKEILY RUOTSISSA 4

VINDELFJÄLLEN

Vindelfjällen eli Hemavanin ja Tärnabyin välinen alue on suuri luonsuojelualue Ruotsin Etelä-Lapissa. Hemavanista alkaa myös Kungsledenin reittiverkosto pohjoiseen päin. Kungsledenin varrella tapaa niin avotunturimaisemaa, nummea, koivumetsää, soita, järviä, jokia, vesiputouksia ja yljiä alppimaisia tun-tureita. Kungsledenin eteläosa on kuitenkin pääosal-taan varsin helppokulkuista.

Reitin lähtöpiste Hemavan ja Tärnaby on nykyään suosittu talvimatkailukohde ja tunnetuimpia laskette-lukeskuksia Åren jälkeen, sensijaan Tärnabyista poh-joiseen sijaitseva Ammarnäs on huomattavasti hiljai-sempi kylä talviaikanakin, vaikka sielläkin on mahdol-lisuus lasketteluun. Reitin kummassakaan päässä ei ole STF:n tunturiasemia. Ammarnäsissa on retkeily-

maja ja samoin Tärnabyssa, mutta Hemavanin retkei-lymaja sijaitsee Klippenin kylässä kymmenkunta kilo-metriä Hemavanista länteen, mutta muita majoitus-mahdollisuuksia on runsaasti.

Maisemat ovat Hemavanissa jylhempää kuin Am-marnäsissa. Alueen korkein huippu on Sytertoppen 1767 m ja tunnettu nähtävyys on Syterjäättikkö. Vin-delfjällissä maaston korkeuserot ovat myös suuret, sillä laaksot ovat n. 500 - 600 metriä merenpinnan yläpuolella ja huiput puolestaan 1600 - 1700 metriä. Ammarnäsissa korkein huippu on Stor Aigert 1101 m. STF:n tunturikäsikirja suosittelee Hemavanin ja Am-marnäsin väliä hiihtovaelluksena talvella ja Hemava-nin Tärnabyin välistä vaellusta kesäaikana. Kartat: Tärnaby 24 EF ja AC 2

Kesävaellus: Tärnaby - Hemavan 51 km 1. päivä: saapuminen Tärnabyhyn 2. päivä: reitin lähtöpiste Solberg 8 km Tärnabyista pohjoiseen, ensimmäisenä

vaelluspäivänä Solberg - Syter 20 km, yöpyminen Syterstugalla 700 m. 3. päivä: Syterstuga - Vitterskalet 13 km, Yöpyminen Vitterskaletissa 880 m. 4. päivä: Vitterskalet - Hemavan 11 km ja paluu Tärnabyhyn.

Talvivaellus: Hemavan - Ammarnäs 78 km 1. päivä: saapuminen Hemavaniin 2. päivä: Hemavan - Vitterskalet 11 km, yöpyminen Vitterskaletissa 3. päivä: Vitterskalet - Syterstuga 13 km, yöpyminen Syterstugalla 4. päivä: Syterstuga - Tärnäsjo 14 km, yöpyminen Tärnäsjoistugalla 5. päivä: Tärnäsjo - Servejokk 12 km, yöpyminen Servejokkstuga 6. päivä: Servejokk - Ammarnäs 22 km tai Servejokk - Aigert 19 km ja edelleen Aigert - Ammarnäs 8 km.

Tunturituvat: Aigert, 750 m, tupa Ävissaivon pohjoisissavilla 8 km Ammarnäsista, kolmessa huoneessa yht 12 vuodetta ja yhdessä huoneessa 10 vuodetta. Tupaisäntä 7.3 - 8.5 ja 27.6 - 21.8, sääsuoja puuttuu.

Servejokk, 700 m, 22 km Ammarnäsista länteen, 1.tupa 2 huonetta ja yht 8 vuodetta, 2.tupa neljä huonetta 22 vuodetta. Tupaisäntä 29.2 - 8.5 ja 27.6 - 4.9, hätäpuhelin, sääsuoja avoinna koko vuoden.

Syter, 700 m, 6 km itään Sytertopista, 1. tupa 2 huonetta 8 vuodetta 2. tupa kolmessa huoneessa yht 12 vuodetta 1. huone 10 vuodetta. Tupaisäntä 14.3 - 18.5 ja 27.6 - 4.9, sääsuoja avoinna koko vuoden.

Tärnäsjo, 610 m, tupa Tärnäsjoen itärannalla, 1. tupa neljä huonetta yht 16 vuodetta ja 1 huone 10 vuodetta 2.tupa 2 huonetta yht 8 vuodetta. Tupaisäntä 29.2 - 8.5 ja 20.6 - 11.9, sääsuoja avoinna koko vuoden.

Vitterskalet, 880 m, 5 km länteen Sytertopista, Tuvassa 2 huonetta ja 20 vuodetta. Avoinna koko vuoden, tupaisäntä 29.2 - 8.5 ja 4.7 - 28.8. Alueella myös seuraavat yksityiset tuvat: Aivak, BIELLOJAURE, DALAVARDO, Forsavan, Skidbäckstugan, joissa on etusija työtehtävissä liikkuvilla ja poronhoitajilla.

Retkeilymajat: Ammarnäs, STF:n retkeilymaja os. Jonsstugan, Fack 118 puh. 0952-600 45, 36 vuodetta avoinna koko vuoden, kuitenkin vain ryhmille 15.8 - 13.6.

Klippen, STF retkeilymaja, 32 vuodetta os. 92066 Hemavan, puh. 0954-330 10, avoinna 13.6 - 17.8.

Tärnaby, STF:n retkeilymaja 50 vuodetta, os. 920 64 Tärnaby puh. 0954-104 20, avoinna 5.6 - 31.8.

Huom! Tunturitupien aukioloajat saattavat vaihdella, polttoainehuolto on järjestetty vain silloin kun tupaisäntä on paikalla.

AMMARNÄS - JÄKKVIK

Ammarnäs on tunturiretkeilykohteena meillä tuntematon. Se on jäänyt selvästi suosituimpien kohteiden varjoon. Tämä johtuu myös siitä, että Ammarnäs ei ole suosittujen matkailuteiden varrella, vaan tieyhteys päättyy Ammarnäsiin. Ammarnäsin ympäristössä on kuitenkin suuret kairat, Ammarfjället tunturit luoteessa ja näistä hieman pohjoisempaan Björkfjället tunturit. Ammarnäsin ja Jäkkvikin väli on jäänyt myös vaille reittitupia Kungledenin varrella ja matkaakin kertyy lähes kahdeksankymmentä kilometriä. Mikäli aikoo vaeltaa tämän reitin, on varattava teltta mukaansa. Reitin varren tunturit ovat myös alavampia kuin esim. Tärnabyssa.

Björkfjället tunturiryhmän korkein huippu on 1246 m ja reitin sivuun jäävät Ammarfjället tunturit ylittävät 1600 metrin korkeuden. Ammarnäsista on yhteys myös Norjan puolen reiteille Virvashytta nimiselle tunturituvalle, mutta on huomattava, että Norjan puolen tunturituvat ovat lukittuja ja niihin saa avaimen Ranan turistiyhdistykseltä Mo i Ranasta. STF:n tunturikäsikirja suosittelee seuraavaa Kungleden reittiä Ammarnäsista Jäkkvikiin:

AMMARNÄS - JÄKKVIK

1. päivä: saapuminen Ammarnäsiin.

2. päivä: Ammarnäs - Snjulte saamenkylä 35 km telttamajoitus

3. päivä: Snjulte - Adolfström, reitin varrella Svaipavallen saamenkylä 5 km Snjultesta pohjoiseen. Adolfströmissä on mahdollisuus talomajoitukseen, 17 km.

4. päivä: Adolfström - Jäkkvik, reitti kulkee läpi Peljekaissen kansallispuiston, 27 km. Kansallispuisto on kooltaan 146 km² ja korkein tunturi Pieljekajse 1137 m.

Majoittuminen

Ammarnäs STF:n retkeilymaja, 36 vuodetta, avoina koko vuoden, mutta vain ryhmille 15.8 - 13.6. puh. 0952-60045 Ammarnäsgården: puh. 0952-

60003, Forsvall stugby puh. 0952-60036. Jäkkvik, Jäkkviks stugsby puh. 0961- 21023, 21120.

Mikäli haluaa valita reittinsä Norjan suuntaan Ammarnäsistä on kaksi mahdollisuutta. Suorin reitti kulkee Vindel jokea noudattaen Dalavardon tuvalle ja pitempi reitti aluksi Kungsledenin seuraten Tärnäsjo tuvalle, josta reitti kääntyy pohjoiseen Skidsbäckstugan kautta Dalavardolle. Kumpikin tupa on tarkoitettu ensisijaisesti maastossa työtehtävissä liikkuville ja poronhoitajille.

Norjan puoleiset tunturituvat ovat: Kvitsteindalhyttene, 1 tupa kaksi huonetta 4 vuodetta ja toinen tupa kolme huonetta ja 6 vuodetta. Sauvashytta, kaksi huonetta ja neljä vuodetta, Virvashytta, kolme huonetta ja kuusi vuodetta. Avaimet tupiin ovat saatavissa Mo i Ranasta; Rana Turistförening puh. (0)87-50421 os. Boks 225 N-8601 Mo i Rana.

Kiitos Kiitos Kiitos Kiitos Kiitos

Energialaitoksen ensiapukerholaiset kiittävät lapinkävijöitä miellyttävästä yhteistyöstä ja toivovat sen jatkuvan edelleen. 30-vuotismuistoksi saamamme taulu luo tunnelmaa kerhohuoneeseen.

Rinkan pohjalta

TILAA LAPINKÄVIJÄ ENSIVUONNAKIN

Lapinkävijä -lehden vuosikerta maksaa 1990 28 mk. Anna se lahjaksi ystäväillesi ja hänellä on ainakin neljä mukavaa päivää vuodessa.

Kaikki Helsingin Seudun Lapinkävijöiden jäsenet saavat lehden tietenkin jäsenetuna.

KIRJOITTAVAT LUONNONNUUSKIJAT

Haluaisitko olla mukana monipuolistamassa Lapinkävijä -lehteä?

Kalpaisimme mukavia tarinoita lintuintoilijoilta, nisäkkäiden vahtajilta ja ötököiden erikoistuntijoilta.

Mikä on Sinun rakas erikoisalasasi, josta voisit jakaa muillekin tietoa? Retkeilyvarusteetko?

Soita ja kerro Raijalle, puh. kotiin 718 768. Rimputella voi huoletta klo 23 asti.

Penniläkään ei palkkioita heru, mutta tekemisen ilo on iso.

HYVÄ HETKI JÄSENKAMPAJOINTIIN

Jos saat tuttavasi liittymään vuodeksi 1990 HSL:ään, nyt, hän saa loppuvuoden jäsenyyden tänä vuonna kaupan päälle. Eli alennuksia ym. jäsenetuja voi hyödyntää jo tänä vuonna. Asialla saat-
taa merkitystä esim. Joululahjahankinnoissa.

Muistathan, että Jollet itse halua olla mukana jäsenhankintakilpailussa, voit ohjata muutaman markan HSL:n kassaan laittamalla jäsenmaksulapun asiamies -kohtaan Helsingin Seudun Lapinkävijät.

JÄSENMAKSUT

1.11.89 pidetylle syyskokoukselle on esitetty seuraavia jäsenmaksuja:

SML:n vuosijäsen 100 mk

SML:n nuorisojäsen 50 mk

SML:n perhejäsen 50 mk

HSL:n suorajäsen 40 mk.

Suorajäseneksi voivat liittyä vain Suomen Matkailuliiton Johonkin muuhun jäsenjärjestöön kuuluvat henkilöt. Kerrotaan sitten Lapinkävijässä 1/90 kuinka kävi. Utellialmat voivat soittaa puheenjohtajalle.

KOTAVARAUKSET

Kittilän Kukasjärvelle kohonneen Goados -kodan varauksia vastaanottavat C-H Moring, puh. 577 004 (sekä päivisin että iltaisin) ja Maija Stykki, puh. k. 876 4391.

Sinne, kuuntelemaan kaamoksen hiljaisuutta.

KARJAKAIIVON VIRALLINEN TALVI

alkoi marraskuun 1. päivänä, kun siirryttiin talviaikaan, joka päättyy 30. huhtikuuta. Yöpymis/saunamaksut ovat - niinkuin jo yli kymmenen vuotta - virallisena talvikautena 10 mk jäseniltä ja 20 mk muilta, jäsenten lapsilta 11-16 v. 2,50 mk, vieraiden lapsilta 11-16 v. 5 mk ja sitä nuoremmita muksuilta ei vanhempiensa seurassa peritä mitään.

HSL:N VUOKRATTAVAT TELTAT

Tena Master 3 -teltat ovat kupolimalilisia tuplatelttoja, joten niissä on paremmat sisätilat kuin harjateltoissa. Kolmekin mahtuu nukkumaan, mutta kahdelle tilaa on sopivasti. Vuorokausivuokra on 5 mk. Tiedustelut: Anja Sintonen, puh. k. 676 039 ja Sakari Palo, puh. k. 874 5880.

VUODEN 90 LUONTOKUVA

Tämä jokavuotinen tapahtuma kerää innostuneen yleisön salin täydeltä. Vuoden luontokuva julkaistaan ja ohjelmaan kuuluu lisäksi upeita luontoaiheisia diasarjoja.

Tarkkaile päivälehtiä hyvissä ajoin ennen tilaisuutta, joka on 5.2.1990. Ettet jää ilman lippua!

ONKO OIKEITA PERUNOITA?

Onko sinulla vielä viljelyksessäsi vanhoja peruna-, kaskinauris- tai viljalajikkeita, viljapellossasi ruiskaunokki, annankukka tai muita harvinaistuvia rikkaksveja? Kasvaako puutarhassasi jokin vanha omenalajike, "karvainen" karviainen, tai ruusu taikka perinteinen vanha lilja, narsissi tai sinililja? Hyötykasviyhdistys kerää tietoja näistä vanhoista maataislajikkeista.

Maataislajikkeiden ja niiden viljelijöiden/säilyttäjien luetteloointi aloitettiin Hyötykasviyhdistyksen syksyllä-87. Tiedossa on jo yli sata vanhaa lajiketta.

Mikäli haluat ilmoittaa jonkin maataislajikkeen tiedostoon tai olet muutoin kiinnostunut toiminnasta ota yhteyttä:

Hyötykasviyhdistys ry. PL 1011, 00101 Helsinki

Toimiston päivystävä puhelin keskiviikkoisin klo 17-19.00 on 90-757 0899. Tai puh.joht. Veijo Miettinen 90-728 7279 iltaisin ja sihteeri Kaarina Vuokko 90-846 201 päivisin.

VUODEN 1989 HYÖTYKASVIT

Hyötykasviyhdistys ry on valinnut vuoden 1989 hyötykasviksi **kurpitsan viljelyistä ja pihatähtimön eli vesiheinän luonnonvaraisista kasveista.**

Kurpitsan siemenet kylvetään huhti-toukokuun vaihteessa ruukkuihin, yksi siemen kuhunkin, ja taimet kasvatetaan valoisassa ja lämpimässä paikassa. Avomaalle taimet istutetaan kesäkuun puolivälin paikkeilla. Istutusta voi jonkin verran aikaistaa, jos taimet suojataan kasvuharsolla. Harso poistetaan viimeistään kukinnan alkaessa, jotta pölyttävät hyönteiset pääsevät kukkiin.

Sadonkorjuu alkaa jo heinäkuussa lajikkeesta riippuen ja jatkuu myöhäsyksyyn kuitenkin ennen hallaöitä. Parasta kurpitsan kylväjälle taitaa olla kasvatus.

Pihatähtimö eli vesiheinä on yleinen rikkakasvi puutarhassamme. Sitä tavataan lähes kaikkialla, mutta parhaiten se viihtyy kosteilla, multaisilla, runsaasti typpeä sisältävillä mailla. Siis hyvien maiden rikkakasvi. Pienikukkainen rento varsi juurtuu helposti nivelien kohdalta. Kasvi leviää erittäin voimakkaasti siemenestä. Vesiheinä kelpaa salaatteihin hyvin sekä muhennoksiin, kastikkeisiin ja paistoksiin.

Lääkekasvinakin se on tunnettu jo kauan. Sillä on lääkitetty hengityselinten sairauksia kasvista puristetulla mehulla tai keitteellä, johon on lisätty muitakin yrttejä. Ulkonaisesti sillä voidaan hoitaa hankaamalla ihottumakohtaa kasvilla ja päälle haude silputusta yrtistä.

KARJAKAIVON LINJA-AUTOAIKATAULU

Helsingistä

Arkisin	6.00 ei la	1.6.-31.8.
	8.30	lauantaisin myös
	14.15	klo 12.15
	17.15	
Pyhäisin	8.30	ja pyhäisin myös
	11.30	klo 19.00
	16.00	

Koivulasta

Arkisin	7.00	1.6.-31.8.
	9.30	lauantaisin myös
	15.25	klo 13.10
	18.15	
Pyhäisin	9.30	ja pyhäisin myös
	13.30	klo 20.30
	17.30	

Karjakaivolle vievää Koivulan bussia liikennöi Åbergin linja. Linjan numero on **285** ja lähtölaituri **30b**.

Tilaan Lapinkävijä -lehden vuosikerran 1990.

Maksan ilman erillistä laskua 28 mk HSL:n

tilille PSP 1196 60-9☐

Liityn Helsingin Seudun Lapinkävijöihin

suorajäseneksi. Maksan Jäsenmaksun saatuani

postisiirtolomakkeen☐

SML:n yhdistys, johon kuulun ennestään:

Liityn Suomen Matkailuliittoon ja samalla
Helsingin Seudun Lapinkävijöihin maksamalla

100 mk minulle lähetettävällä postisiirtolomakkeella☐

Nimi _____

Osoite _____

HUOM! Lapinkävijä -lehti tulee
jäsenetuna sekä varsinaisille
että suorajäsenille.

Helsingin Seudun Lapinkävijät r.y.
c/o Raija Hentman
Viides linja 18 B 17
00530 HELSINKI